

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»**

Харків
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»**

для студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Бізнес-економіка»
фінансово-правового факультету
Статус дисципліни – за вибором студента
Рік набору – 2018, 2019

**Харків
2020**

Плани практичних занять і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Ринок фінансових послуг» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 94 с.

У к л а д а ч   Л. В. Нечипорук

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № від)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ПОРАДИ

Мета навчальної дисципліни – формування базових знань щодо становлення та функціонування ринку фінансових послуг, засвоєння основ забезпечення фінансових послуг на окремих ринках та визначення тенденцій їх подальшого розвитку.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо становлення та розвитку ринку фінансових послуг;
- опанування інструментарію фінансового аналізу;
- оволодіння науковими підходами, практичними методами та прийомами фінансової науки;
- засвоєння теоретичних знань та формування здатності до оптимізації залучення фінансових ресурсів суб'єктів економіки;
- розвиток умінь із обґрунтування засад функціонування національного ринку фінансових послуг;
- формування системи теоретичних знань окремих складових ринку фінансових послуг;
- засвоєння основ надання фінансових послуг на грошовому ринку;
- набуття умінь із визначення змісту фінансових послуг на ринку позичкового капіталу.
- розвиток умінь із обґрунтування змісту фінансових послуг на фондовому ринку;
- формування системи теоретичних знань щодо фінансових послуг на страховому ринку;
- засвоєння системи теоретичних знань щодо фінансових послуг на валютному ринку;
- оволодіння основами діджиталізації ринків фінансових послуг;
- оволодіння засадами надання консультаційних послуг на ринку фінансових послуг.

Студенти заочної форми навчання на практичних заняття будуть розглядати теми:

Ринок фінансових послуг та його роль в економіці.

Фінансові послуги на грошовому ринку.

Фінансові послуги на фондовому ринку.

Консультаційні послуги на ринку фінансових послуг.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Тема 1. Ринок фінансових послуг та його роль в економіці

П л а н

1. Фінансова система: внутрішня та організаційна будова.
2. Сфери та ланки фінансової системи, їх взаємозв'язок.
3. Фінансові ринки у фінансовій системі. Функції фінансового ринку. Фінансові інструменти.
4. Еволюція ринку фінансових послуг в Україні.

Практичні завдання

Написати есе на тему: Фінансові послуги у системі ринкових відносин в Україні. Опрацювати:

Річний звіт Національного банку за 2019 рік: 10 показників, як змінилася економіка та фінансова система України.
URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2019-rik-10-pokaznikiv-yak-zminilasya-ekonomika-ta-finansova-sistema-ukrayini>

Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року та відповідальні за її виконання URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategija_finteh_map.pdf?v=4

Тестові запитання

1. Що виявляє собою фінансова система за внутрішньою будовою?

- а) система грошових відносин тієї чи іншої держави;
- б) сукупність фінансових органів та інституцій, яка характеризує систему управління фінансами;

в) сукупність фондів фінансових ресурсів та взаємозв'язок між ними;

г) сукупність відокремлених і взаємопов'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми і методи розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

2. Що виявляє собою фінансова система за організаційною структурою фінансова система?

а) сукупність фінансових органів та інституцій, яка характеризує систему управління фінансами;

б) сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками;

в) сукупність фондів фінансових ресурсів та взаємозв'язок між ними;

г) сукупність відокремлених і взаємопов'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми і методи розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

3. З яких елементів складається фінансова система за внутрішньою будовою?

а) рівнів, сфер та ланок;

б) етапів та ланок;

в) сфер та ланок;

г) рівнів та ланок.

4. Що визначає стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення?

а) бюджетна безпека;

б) грошово-кредитна безпека;

в) валютна безпека;

г) боргова безпека.

5. *Що є основною ланкою фінансів держави як складової фінансової системи?*

- а) фонд зайнятості;
- б) пенсійний фонд;
- в) державний бюджет;
- г) інноваційний фонд.

6. *Які виокремлюють елементи фінансового ринку як складової фінансової системи за формою фінансових ресурсів?*

- а) ринок грошей і ринок капіталів;
- б) ринок грошей і ринок економічних ресурсів;
- в) ринок капіталів і ринок економічних ресурсів;
- г) ринок акцій та ринок облігацій.

7. *Які слід розрізняти суб'єкти міжнародного кредиту?*

а) корпорації, комерційні банки, кредитні організації, нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

б) нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

в) регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

г) комерційні банки, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути.

8. *З точки зору тривалості залучення коштів та характеру їх використання структура міжнародного ринку цінних паперів розглядається в яких аспектах?*

а) міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок титулів (прав) власності;

б) ринок суверенних боргів та ринок приватних боргів;

в) міжнародний валютний ринок;

г) міжнародний ринок кредитних ресурсів.

9. Що визначається об'єктом міжнародних фінансів як складової фінансової системи?

- а) потоки грошових коштів і пов'язані з ними фінансові відносини на світовому ринку;
- б) фізичні та юридичні особи;
- в) уряди, міжнародні організації та фінансові інституції;
- г) банки та інші фінансово-кредитні установи.

10. Які елементи входять до складу фінансів суб'єктів господарювання як складової фінансової системи?

- а) ринок кредитних ресурсів;
- б) фінанси самозайнятого населення;
- в) фінанси комерційних підприємств і організацій;
- г) ринок цінних паперів.

Список рекомендованої літератури

Виноградня В.М. Особливості функціонування фінансових систем в країнах з ринковою економікою / В. М. Виноградня // *Екон. вісн. ун-ту*. 2013. Вип. 20/1. С. 199–205.

Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу: навч. посіб. / М.І. Карлін. Київ: Знання, 2011. 639 с.

Латковська Т.А. Поняття та структура сучасної фінансової системи України. URL: http://www.bookz.com.ua/26/PD111_13.pdf

Мазаракі А., Волосович С. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 1. С. 5–23.

Нечипорук Л. В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5 (22). С. 98–103.

Олійник О.О. Економічна сутність фінансової системи з погляду вітчизняної та західної науки. URL: <http://fbi.cfuv.ru/wp-content/uploads/2017/09/006olein.pdf>

Сало Т. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні. *Ефективність державного управління*.

2013. Вип. 35. С. 324–330.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 720 с.

Якушик І. Д., Савчук В. І., Савчук Н. В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: КНЕУ, 2014. 547 с.

Словник термінів

Провайдери фінансових послуг – це компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам.

Інфраструктура та технології – це компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси та рішення для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору, підсилюючи їхню ціннісну пропозицію для споживачів фінансових послуг.

Регуляція та контроль – це як правило державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників екосистеми та здійснюють контроль за дотриманням цих правил.

Експертиза – це учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішеннями створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників екосистеми.

Сфера фінансової системи – узагальнена за певними ознаками сукупність фінансових відносин. В основі виділення сфер покладено рівень економічної системи, зокрема, сферами фінансової системи є: на рівні мікроекономіки – фінанси суб'єктів господарювання та фінанси населення; на рівні макроекономіки – державні фінанси; на рівні світового господарства – міжнародні фінанси; на узагальнюючий рівні (забезпечуюча сфера) – фінансовий ринок.

Фінансова система а організаційною структурою – сукупність фінансових органів та інституцій, яка характеризує систему управління фінансами.

Фінансова система за внутрішньою (структурною) будовою – це сукупність відокремлених і взаємопов'язаних сфер та ланок фінансових відносин, які відображають специфі-

чні форми й методи розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Запитання для самоконтролю

Які існують основні принципи побудови фінансової системи?

Які структурні елементи виокремлюють у фінансовій системі?

Визначте теоретичні засади організаційної побудови внутрішньої структури фінансової системи.

Схарактеризуйте сфери фінансової системи.

Означте ланки фінансової системи.

Розкрийте взаємозв'язок елементів фінансової системи.

Визначте особливості регіонального аспекту побудови внутрішньої структури фінансової системи.

Розкрийте ознаки міжнародного аспекту побудови структури фінансової системи.

Еволюція ринку фінансових послуг в Україні.

Фінансові послуги у системі ринкових відносин в Україні.

Роль та функції ринку фінансових послуг.

Об'єкти та суб'єкти ринку фінансових послуг.

Які види фінансових послуг слід розрізняти?

Тема 2. Суб'єкти ринку фінансових послуг

П л а н

1. Суб'єкти ринку фінансових послуг та їх класифікація.
2. Споживачі та оференти фінансових послуг.
3. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.

Практичні завдання

Ліцензування є ключовим елементом у новій моделі

регулювання небанківських фінансових установ. Нові ліцензійні вимоги повинні зробити ринок прозорішим, покращити поінформованість регулятора та підвищити стандарти ведення бізнесу. Розроблена Національним банком концепція ліцензування небанківських фінансових установ передбачає низку ключових нововведень. Написати есе: «Ліцензійні вимоги до небанківських фінансових установ у новій системі регулювання та нагляду» (Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBFIs_regulation_Draft_concept_2018.pdf?v=4)

Тестові запитання

1. Яку назву має добровільне об'єднання професійних учасників?

- а) організація з саморегулювання ринку;
- б) фондова біржа;
- в) страховий фонд;
- г) позабіржова фондова торгова система.

2. Які суб'єкти виступають інвесторами на фінансовому ринку?

- а) фізичні особи, держава;
- б) юридичні особи, держава;
- в) фізичні та юридичні особи;
- г) фізичні, юридичні особи, держава.

3. Як називаються кредитні установи, що спеціалізуються на наданні населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів?

- а) фінансові компанії;
- б) ломбарди;
- в) страхові компанії;
- г) позичково-ощадні асоціації.

4. Які виокремлюються фінансові посередники?

- а) суб'єкти банківської системи;
- б) небанківські фінансово-кредитні інститути;
- в) контрактні фінансові інститути;
- г) суб'єкти банківської системи; небанківські фінансово-кредитні інститути, контрактні фінансові інститути.

5. Які дефініції є характерними для поняття «кредитна спілка»?

а) прибуткова організація, що забезпечує довгострокове накопичувальне страхування життя;

б) неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки;

в) особливий тип фінансово-кредитної установи, яка спеціалізується на кредитуванні продажу споживчих чи виробничих товарів з відстроченням платежу;

г) установа, яка спеціалізується на наданні миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром позик на власний ризик під заставу дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, цінних паперів, побутової техніки та іншого майна.

6. Кредитні установи, що спеціалізуються на наданні населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів, яку мають назву?

- а) фінансові компанії;
- б) позичково-ощадні асоціації;
- в) ломбарди;
- г) страхові компанії.

7. В чому полягає головне завдання ринку фінансових послуг?

- а) прискоренні емісії фінансових активів;
- б) обслуговуванні процесів випуску та обігу цінних паперів;

в) забезпеченні перетоку тимчасово вільних фінансових ресурсів від заощаджувачів до позичальників з метою створення фондів фінансових ресурсів для здійснення економічної діяльності;

г) визначенні ціни інвестиційного капіталу.

8. *Які виокремлюють складові інституціональної структури кредитно-банківської системи?*

а) центральний банк країни та комерційні банки;

б) спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи, які виконують окремі функції або обслуговують окремі галузі економіки;

в) кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо;

г) центральний банк країни; комерційні банки; спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи.

9. *Яка функція є зайвою для центрального банку?*

а) емісія грошей;

б) визначення облікової ставки;

в) резервування кредитних ресурсів комерційних банків;

г) фінансовий лізинг.

10. *Які виокремлюють суб'єкти міжнародного кредиту?*

а) корпорації, комерційні банки, кредитні організації, нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

б) нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

в) регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

г) комерційні банки, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути.

Список рекомендованої літератури

Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBFIs_regulation_Draft_concept_2018.pdf?v=4

Нечипорук Л.В. Інституціональні зміни та їх вплив на діяльність суб'єкта господарювання // *Фінансова поведінка суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ і ризиків* : колективна монографія. Харків, 2018. С. 82–95.

Нечипорук Л.В. Финансовая грамотность людей пожилого возраста // Третий возраст: обоснованность оптимизма : монография / Нар. укр. акад.; под общ. ред. Е. В. Астаховой. Харьков. Изд-во НУА, 2018. 224 с., С. 121–142.

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>

Словник термінів

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) має здійснювати регулювання та нагляд не лише за учасниками ринків цінних паперів та похідних цінних паперів (деривативів), а й за недержавними пенсійними фондами, фондами фінансування будівництва, фондами операцій з нерухомістю та їхніми адміністраторами / управителями.

Об'єкти фінансових відносин: вартість валового внутрішнього продукту – додана вартість, вироблена у країні виробниками товарів, робіт, послуг за рік (заробітна плата, прибуток, амортизація, непрямі податки, позичковий процент, рента); національне багатство – вартість нагромаджених в країні матеріальних цінностей та залучених у виробництво природних ресурсів (основні засоби, матеріальні ресурси, золото-валютний

запас, природні ресурси).

Суб'єкти, що входять до сфери регулювання та нагляду Національного банку окрім банків: страхові компанії та страхові посередники; лізингові компанії та юридичні особи – суб'єкти господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають право надавати послугу з фінансового лізингу (далі – юридичні особи-лізингодавці); факторингові компанії; кредитні спілки; бюро кредитних історій; ломбарди; інші фінансові компанії (які здійснюють діяльність з обміну валют, переказу коштів, надання коштів у позику, надання гарантій тощо).

Суб'єктами фінансових відносин є держава, юридичні та фізичні особи.

Фінанси як економічна категорія – це система економічних відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту з метою формування фінансових ресурсів для забезпечення виконання функції держави, задоволення суспільних потреб та створення умов розширеного відтворення.

Фінансовими послугами є операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Фінансові відносини – це система грошових відносин, пов'язаних з розподілом, перерозподілом, формуванням і використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для задоволення суспільних, колективних та індивідуальних потреб.

Запитання для самоконтролю

Здійсніть класифікацію суб'єктів ринку фінансових послуг.

Схарактеризуйте споживачі та оференти фінансових послуг.

Розкрийте оференти фінансових послуг.
Визначте систему взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.

Тема 3. Поняття і класифікація фінансового посередництва

П л а н

1. Фінансові посередники та їх функції.
2. Класифікація фінансового посередництва.
3. Основні проблеми функціонування фінансових ринків за відсутності фінансових посередників.

Практичні завдання

Написати есе: Які напрями регулювання діяльності кредитних спілок передбачено НБУ? Розширення переліку послуг. Підвищення доступності послуг кредитної спілки. Нові інструменти підтримки ліквідності та платоспроможності кредитних спілок (Біла книга "Майбутнє регулювання кредитних спілок" URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-kreditnih-spilok>)

Тестові запитання

1. Які виокремлюються фінансові посередники?
  - а) суб'єкти банківської системи;
  - б) небанківські фінансово-кредитні інститути;
  - в) контрактні фінансові інститути;
  - г) суб'єкти банківської системи; небанківські фінансово-кредитні інститути, контрактні фінансові інститути.
2. Які кредитні установи спеціалізуються на наданні населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів?
  - а) фінансові компанії;

- б) ломбарди;
- в) страхові компанії;
- г) позичково-ощадні асоціації.

3. Яке з визначень відповідає поняттю «кредитна спілка»?

а) особливий тип фінансово-кредитної установи, яка спеціалізується на кредитуванні продажу споживчих чи виробничих товарів з відстроченням платежу;

б) неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки;

в) прибуткова організація, що забезпечує довгострокове накопичувальне страхування життя;

г) установа, яка спеціалізується на наданні миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром позик на власний ризик під заставу дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, цінних паперів, побутової техніки та іншого майна.

4. Яка організаційна форма властива фінансовій компанії?

- а) акціонерна;
- б) комунальна або державна організаційна форму;
- в) акціонерна або кооперативна організаційна форму;
- г) колективна організаційна форма.

5. Ким можуть бути засновані відкриті пенсійні фонди?

а) роботодавцями або групами роботодавців для своїх працівників;

б) будь-якими юридичними особами для широкого кола учасників, які залучаються через мережу відділень пенсійного фонду або агентів;

в) державними органами влади;

г) заснуються не роботодавцями, а об'єднаннями громадян або юридичних осіб за професійною ознакою.

6. Які фонди мають безпосереднє відношення до інституту спільного інвестування?

- а) пенсійний фонд;
- б) інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд;
- в) страховий фонд;
- г) благодійний фонд.

7. Чим забезпечується надійність інвестиційних фондів?

- а) високим рівнем диверсифікації активів;
- б) державними гарантіями;
- в) страховим фондом;
- г) гарантіями міжнародних партнерів.

8. Яку назву має добровільне об'єднання професійних учасників ринку цінних паперів, яке створене з метою захисту інтересів своїх членів, власників цінних паперів та інших учасників ринку цінних паперів?

- а) організація з саморегулювання ринку цінних паперів;
- б) фондова біржа;
- в) страховий фонд;
- г) позабіржова фондова торгова система.

9. До якого виду послуг можна віднести зберігання цінних паперів?

- а) андеррайтинг;
- б) депозитарні послуги;
- в) страхові послуги;
- г) комісійні послуги.

10. Які виокремлюються основні прями учасники фінансових операцій на ринку цінних паперів?

- а) кредитори та позичальники;
- б) емітенти та інвестори;
- в) ризик-аналітики та кредитори;
- г) страховики та страхувальники.

Список рекомендованої літератури

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug

[sych.pdf](#)

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси: підручник. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання, 2012. 687 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Ліра-К, 2017. 720 с.

Словник термінів

Пов’язана особа – керівник фінансової установи, член наглядової ради фінансової установи, виконавчого органу, керівник підрозділу внутрішнього аудиту; керівник юридичної особи, яка має істотну участь у фінансовій установі; споріднена особа фінансової установи; афілійована особа фінансової установи; керівник, контролер спорідненої особи фінансової установи; керівник, контролер афілійованої особи фінансової установи; члени сім’ї фізичної особи, яка є керівником фінансової установи, членом наглядової ради фінансової установи, виконавчого органу, керівником підрозділу внутрішнього аудиту, керівником, контролером спорідненої особи, керівником, контролером афілійованої особи (членами сім’ї фізичної особи вважаються її чоловік (дружина), діти або батьки як фізичної особи, так і її чоловіка (дружини), а також чоловік (дружина) будь-кого з дітей або батьків фізичної особи); юридична особа, в якій

члени сім'ї фізичної особи, яка є керівником фінансової установи, членом наглядової ради фінансової установи, виконавчого органу, керівником підрозділу внутрішнього аудиту, керівником, контролером спорідненої особи, керівником, контролером афілійованої особи, є керівниками або контролерами.

Посередницькі послуги на ринках фінансових послуг – діяльність юридичних осіб чи фізичних осіб - підприємців, якщо інше не передбачено законом, що включає консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу з підготовки, укладення та виконання (супроводження) договорів про надання фінансових послуг, інші послуги, визначені законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

Провайдери фінансових послуг – це компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам.

Запитання для самоконтролю

Визначте поняття фінансового посередництва.

Розкрийте критерії та класифікація фінансового посередництва.

Сформулюйте функції фінансових посередників.

Визначте проблеми функціонування фінансових ринків за відсутності фінансових посередників.

Тема 4. Особливості побудови ринку фінансових послуг в Україні

П л а н

1. Поняття структури ринку фінансових послуг.
2. Інституційна структура ринку фінансових послуг.
3. Сегментарна структура ринку фінансових послуг .

Практичні завдання

Написати есе: «Сегментація небанківських фінансових

установ у новій системі регулювання та нагляду» (Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBFIs_regulation_Draft_concept_2018.pdf?v=4)

Тестові запитання

1. *На які складові за періодом обертання фінансових активів поділяється фінансовий ринок?*

- а) на ринок грошей і ринок капіталів;
- б) на валютний ринок і ринок фінансових послуг;
- в) на біржовий ринок і позабіржовий ринок;
- г) на ринок золота і страховий ринок.

2. *Інституціональна структура кредитно-банківської системи які має елементи?*

- а) центральний банк країни та комерційні банки;
- б) спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи, які виконують окремі функції або обслуговують окремі галузі економіки;
- в) кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо;
- г) центральний банк країни; комерційні банки; спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи.

3. *Яке з визначень найбільш повно характеризує термін «оференти фінансових послуг»?*

- а) фінансові установи, що надають фінансові послуги на платній основі;
- б) банківські та небанківські фінансові установи, які одержали дозвіл уповноважених державних органів на здійснення певних фінансових операцій;
- в) банківські та небанківські фінансові установи, а також суб'єкти господарювання, які одержали дозвіл уповноважених державних органів на здійснення певних фінансових операцій;

г) фінансові установи та суб'єкти господарювання, які відповідно до законодавства мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг.

4. Якою є головна функція фінансового ринку?

- а) купівля-продаж фінансових інструментів;
- б) регулювання обмінного курсу валют;
- в) розподіл грошових потоків всередині країни;
- г) трансформація бездіючих грошових коштів у позиковий капітал.

5. Залучаючи вільні грошові кошти, яку роль відіграють фінансові інститути,?

- а) позичальника;
- б) посередника;
- в) інвестора;
- г) регулятора.

6. Ринок капіталів які має структурні елементи?

- а) фондовий та валютний ринки;
- б) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів і депозитів;
- в) ринок цінних паперів, середньо- та довгострокових кредитів;
- г) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів.

7. Який термін обігу фінансових інструментів є характерним для ринку капіталів?

- а) від 3-х до 5-и років;
- б) до 1-ого року;
- в) більше 1-ого року;
- г) більше 5-и років.

8. З якою метою залучаються ресурси через ринок капіталів?

- а) для покриття поточних витрат позичальника;

- б) для фінансування стратегічного розвитку позичальника;
- в) для формування прибутку фінансового посередника;
- г) для розвитку окремих фінансових центрів.

9. *Фінансова компанія в якій організаційно-правовій формі частіше створюється?*

- а) акціонерна або кооперативна організаційна форма;
- б) колективна організаційна форма;
- в) акціонерна;
- г) комунальна або державна організаційна форма.

10. *Яку називається комплекс послуг з організації та проведення емісії цінних паперів, що надається фінансовим посередником емітенту?*

- а) дилерська діяльність;
- б) андеррайтинг;
- в) брокерська діяльність;
- г) депозитарна діяльність.

Список рекомендованої літератури

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси : підручник. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання, 2012. 687 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Хар-

ків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Ліра-К, 2017. 720 с.

Словник термінів

Істотна участь – пряме та опосередковане, самостійне або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного (складеного) капіталу або права голосу придбаних акцій (часток) юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на керівництво чи діяльність юридичної особи.

Кредитна установа – фінансова установа, яка відповідно до закону про діяльність відповідної фінансової установи має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик.

Структура власності – система взаємовідносин юридичних та фізичних осіб, що дає змогу визначити всіх осіб, які мають істотну участь в юридичній особі, у тому числі відносини контролю між ними щодо такої юридичної особи.

Фінансова холдингова компанія – юридична особа, основним видом діяльності якої є участь у статутному капіталі юридичних осіб, та діяльність фінансових установ, які є її дочірніми та/або асоційованими компаніями, є основною.

Запитання для самоконтролю

Розкрийте поняття інституційної та сегментарної структури ринку фінансових послуг.

Визначте фінансові послуги на грошовому ринку.

Схарактеризуйте фінансові послуги на валютному ринку.

Визначте фінансові послуги на ринку позичкового капіталу.

Встановіть фінансові послуги на фондовому ринку.
Розкрийте фінансові послуги з хеджування ризиків.

Тема 5. Банківська система як основа розвитку ринку фінансових послуг

П л а н

1. Банківська діяльність у сфері надання фінансових послуг в Україні.
2. Класифікація банків.
3. Види фінансових установ небанківських фінансово-кредитних інститутів (кредитні спілки, факторингові та лізингові компанії).
4. Контрактні фінансові інститути (інвестиційні та пенсійні фонди, інвестиційні, страхові та фінансові компанії).

Практичні завдання

Написати есе: «Умови гарантування вкладів фізичних осіб». URL: <http://www.fg.gov.ua/about>

Тестові запитання

1. *Які депозитні інститути здійснюють діяльність на фінансовому ринку?*
  - а) комерційні та ощадні банки;
  - б) страхові та інвестиційні компанії;
  - в) пенсійні фонди;
  - г) кредитні спілки.
2. *Які інститути належать до інфраструктури ринку?*
  - а) банківські установи;
  - б) інвестиційні фонди;
  - в) фондові і валютні біржі;
  - г) ощадні установи контрактного типу.

3. *Кредитні спілки та факторингові компанії належать до:*

- а) небанківських фінансово-кредитних інститутів;
- б) контрактних фінансових інститутів;
- в) суб'єктів банківської системи;
- г) депозитарно-клірингової системи

4. *Як визначається підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних або залучених фінансових коштів і поєднує в собі елементи кредитування в натуральній і грошовій формі?*

- а) факторинг;
- б) благодійність;
- в) лізинг;
- г) страхування.

5. *Кредитні установи, що створюються для надання населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів яку мають назву?*

- а) фінансові компанії;
- б) ломбарди;
- в) позичково-ощадні асоціації;
- г) страхові компанії.

6. *Інституціональна структура кредитно-банківської системи які має складові?*

- а) центральний банк країни; комерційні банки; спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи;
- б) спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи, які виконують окремі функції або обслуговують окремі галузі економіки;
- в) кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо;
- г) центральний банк країни та комерційні банки.

7. *Який з елементів є зайвим в складі банківської системи?*

- а) національний банк;

- б) регіональні банки;
- в) інвестиційні фонди;
- г) комерційні банки.

8. *Співвідношення вимог і зобов'язань банку в іноземній валюті визначає його:*

- а) валютні резерви;
- б) валютні зобов'язання; в
- в) валютну стратегію;
- г) валютну позицію.

9. *Юридична особа, яка спеціалізується на веденні діяльності, що включає збирання, обробку, зберігання та надання даних, які складають систему обліку власників іменних цінних паперів, – це:*

- а) реєстратор;
- б) зберігач;
- в) Розрахунковий банк;
- г) Національний депозитарій.

10. *Як називається фінансова установа, яка залучає грошові заощадження своїх членів для взаємного кредитування, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків?*

- а) кредитна спілка;
- б) каса взаємодопомоги;
- в) благодійна організація;
- г) ломбард.

Список рекомендованої літератури

Ринок банківських послуг в умовах структурного реформування економіки України : кол. моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Б. Л. Луціва. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 240 с.

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг : підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси : навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси : підручник. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання, 2012. 687 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Ліра-К, 2017. 720 с.

Словник термінів

Банківська діяльність – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

Банківська ліцензія – документ, який видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених у цьому Законі, на підставі якого банки та філії іноземних банків мають право здійснювати банківську діяльність.

Банківська холдингова компанія – фінансова холдингова компанія, в якій переважною діяльністю фінансових установ, що є її дочірніми та асоційованими компаніями, є банківська діяльність.

Банківський кредит – будь-яке зобов’язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов’язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання

боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.

Банківський платіжний інструмент – засіб, що містить реквізити, які ідентифікують його емітента, платіжну систему, в якій він використовується, та, як правило, держателя цього банківського платіжного інструмента. За допомогою банківських платіжних інструментів формуються відповідні документи за операціями, що здійснені з використанням банківських платіжних інструментів, на підставі яких проводиться переказ грошей або надаються інші послуги держателям банківських платіжних інструментів.

Банківські рахунки – рахунки, на яких обліковуються власні кошти, вимоги, зобов'язання банку стосовно його клієнтів і контрагентів та які дають можливість здійснювати переказ коштів за допомогою банківських платіжних інструментів.

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Державний реєстр банків – реєстр, що ведеться Національним банком України і містить відомості про державну реєстрацію усіх банків.

Капітал банку – власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.

Капітал приписний – сума грошових коштів у вільно конвертованій валюті, надана іноземним банком філії для її акредитації.

Капітал регулятивний – сукупність основного та додаткового капіталів, складові яких визначаються цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Капітал статутний – сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом.

Клієнт банку – будь-яка фізична чи юридична особа, що користується послугами банку.

Кредитний реєстр Національного банку України – ін-

формаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, зберігання, зміну, використання та поширення (надання) інформації про кредитні операції банків та про стан виконання зобов'язань за такими операціями, аналіз та класифікацію кредитів.

Кредитор банку – юридична або фізична особа, яка має документально підтвержені вимоги до банку щодо його майнових зобов'язань.

Ліквідація банку – процедура припинення функціонування банку як юридичної особи відповідно до положень цього Закону та Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

Материнський банк – український банк, серед дочірніх та/або асоційованих компаній якого є банк та/або інша фінансова установа та який не є дочірньою компанією іншого українського банку або банківської холдингової компанії.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу банку – співвідношення між розміром регулятивного капіталу і сумою активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику, та сумою вимог для покриття інших ризиків банку.

Реорганізація банку – злиття, приєднання, виділення, поділ банку, зміна його організаційно-правової форми (перетворення), наслідком яких є передача, прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступникам.

Розрахункові банківські операції – рух грошей на банківських рахунках, здійснюваний згідно з розпорядженнями клієнтів або в результаті дій, які в рамках закону призвели до зміни права власності на активи.

Системно важливий банк – банк, що відповідає критеріям, встановленим Національним банком України, діяльність якого впливає на стабільність банківської системи.

Уповноважена особа банку – особа, яка на підставі статуту чи угоди має повноваження представляти банк та вчиняти від його імені певні дії, що мають юридичне значення.

Учасники банківської групи – банки, інші фінансові установи, банківські холдингові компанії, компанії з надання допоміжних послуг, які мають спільного контролера.

Учасники банку – засновники банку, акціонери банку і пайовики кооперативного банку.

Фінансове оздоровлення банку – відновлення платоспроможності банку та приведення фінансових показників його діяльності у відповідність із вимогами Національного банку України.

Запитання для самоконтролю

Сформулюйте особливості банківської діяльності.

Встановіть специфіку банківської діяльності у сфері надання фінансових послуг в Україні.

Здійсніть класифікацію банків.

Визначте види фінансових установ небанківських фінансово-кредитних інститутів.

Схарактеризуйте кредитні спілки, факторингові та лізингові компанії.

Розкрийте контрактні фінансові інститути.

Схарактеризуйте інвестиційні та пенсійні фонди, інвестиційні, страхові та фінансові компанії.

Тема 6. Інфраструктура ринку фінансових послуг

П л а н

1. Поняття та елементи інфраструктури фінансових послуг.

2. Стан розвитку інфраструктури фінансових послуг.

3. Проблеми та напрями вдосконалення інфраструктури фінансових послуг в Україні.

Практичні завдання

Написати есе: «Напрями вдосконалення інфраструктури фінансових послуг в Україні» (Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/NBFIs_regulation_Draft_concept_2018.pdf?v=4)

Тестові запитання

1. Якими складовими визначається інституціональна структура кредитно-банківської системи?

- а) центральний банк країни та комерційні банки;
- б) спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи, які виконують окремі функції або обслуговують окремі галузі економіки;
- в) кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо;
- г) центральний банк країни; комерційні банки; спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи.

2. Яким є склад професійних обслуговуючих учасників фінансового ринку?

- а) банківські установи (емісійні, комерційні, інвестиційні, іпотечні, ощадні, зовнішньоторговельні);
- б) брокери та дилери; депозитарії, зберігачі та реєстратори цінних паперів; розрахунково-клірингові установи та інформаційно-аналітичні інститути;
- в) спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи (страхові та інвестиційні компанії, фінансові, пенсійні фонди, кредитні спілки, ломбарди, лізингові, факторингові, трастові компанії);
- г) держава, місцеві органи влади, органи державного регулювання фінансового ринку.

3. На які складові за періодом обертання фінансових активів поділяється фінансовий ринок?

- а) на ринок грошей і ринок капіталів;
- б) на валютний ринок і ринок фінансових послуг;
- в) на біржовий ринок і позабіржовий ринок;
- г) на ринок золота і страховий ринок.

4. В чому полягає головна функція фінансового ринку?

- а) купівля-продаж фінансових інструментів;
- б) регулювання обмінного курсу валют;

- в) розподіл грошових потоків всередині країни;
- г) трансформація бездіючих грошових коштів у позиковий капітал.

5. Яку роль відіграють фінансові інститути, залучаючи вільні грошові кошти?

- а) позичальника;
- б) посередника;
- в) інвестора;
- г) регулятора.

6. Які складові має ринок капіталів?

- а) фондовий та валютний ринки;
- б) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів і депозитів;
- в) ринок цінних паперів, середньо- та довгострокових кредитів;
- г) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів.

7. З яким терміном обігу на ринку капіталів обертаються фінансові інструменти?

- а) від 3-х до 5-и років;
- б) до 1-ого року;
- в) більше 1-ого року;
- г) більше 5-и років.

8. Ринок капіталів забезпечує можливість залучення яких ресурсів?

- а) для покриття поточних витрат позичальника;
- б) для фінансування стратегічного розвитку позичальника;
- в) для формування прибутку фінансового посередника;
- г) для розвитку окремих фінансових центрів.

9. Яку назву має комплекс послуг з організації та проведення емісії цінних паперів, що надаються фінансовим посеред-

ником емітенту?

- а) дилерська діяльність;
- б) андеррайтинг;
- в) брокерська діяльність;
- г) депозитарна діяльність.

10. Будова інституціональної структури кредитно-банківської системи містить які частини?

- а) центральний банк країни та комерційні банки;
- б) спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи, які виконують окремі функції або обслуговують окремі галузі економіки;
- в) кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо;
- г) центральний банк країни; комерційні банки; спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи.

Список рекомендованої літератури

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_posl ug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси : підручник. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання, 2012. 687 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. д-ра екон. наук, про-

фесора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Ліра-К, 2017. 720 с.

Словник термінів

Інфраструктура ринку фінансових послуг - це сукупність установ, організацій та інших суб'єктів сфери обігу фінансових активів, що забезпечують необхідні умови функціонування ринкової економіки.

Склад інфраструктури ринку фінансових послуг: професійні учасники (торговці цінними паперами); організатори торгівлі (фондові біржі та позабіржові фондові торговельні системи); посередники в торговельних угодах (брокери та дилери); посередницькі фінансові інститути (комерційні банки, небанківські депозитні установи, кредитні асоціації, спілки, ощадні інститути, страхові компанії, пенсійні фонди, фонди грошового ринку, інвестиційні компанії, інвестиційні фонди); реєстратори цінних паперів; депозитарії, клірингові депозитарії; розрахунково-клірингові банки; саморегульовані організації ринку цінних паперів; інформаційно-аналітичні інститути.

Запитання для самоконтролю

Визначте поняття інфраструктури фінансових послуг.

Означте елементи інфраструктури фінансових послуг.

Розкрийте стан розвитку інфраструктури фінансових послуг.

Схарактеризуйте роль банків в інфраструктурному забезпеченні ринку.

Визначте поняття національна депозитарна система.

Встановіть особливості організації та функціонування інфраструктури ринку цінних паперів.

Визначте проблеми вдосконалення інфраструктури фінансових послуг в Україні.

Тема 7. Державне регулювання ринку фінансових послуг

П л а н

1. Необхідність державного регулювання ринку фінансових послуг.
2. Напрями та типи фінансової політики.
3. Складові елементи системи регулювання ринку фінансових послуг. Завдання та функції органів фінансового апарату.

Практичні завдання

Дослідити функції НБУ щодо регулювання ринку небанківських фінпослуг ("спліт"). <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zavershuye-pidgotovku-do-priynyattya-funktsiy-regulyatora-rinkiv-nebankivskih-finansovih-poslug>. Написати есе на тему: «Моделі основних процесів регулювання ринку небанківських фінансових послуг».

Тестові запитання

1. *Якою є головна мета фінансової політики?*
  - а) перерозподіл фінансових ресурсів між окремими верствами населення, галузями регіонами;
  - б) забезпечення фінансовими ресурсами реалізації державних програм економічного та соціального розвитку;
  - в) управління фінансовою діяльністю держави та інших суб'єктів економіки внутрішніми заходами;
  - г) встановлення раціонального, з погляду держави, розподілу та використання фінансових ресурсів.
2. *Які дії передбачає стала антиінфляційна фіскальна політика держави ?*
  - а) підвищення рівня оподаткування та скорочення державних видатків;
  - б) скорочення як податкових надходжень, так і державних видатків;

- в) зростання податків і вищий рівень державних видатків;
- г) зниження податків і вищий рівень державних видатків.

3. *Яке визначення притаманне фінансовій політиці держави?*

- а) сукупність заходів та методів для зміцнення державної податкової політики;
- б) сукупність заходів держави з організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального її розвитку;
- в) дипломатичні відносини з іншими країнами;
- г) допомога іншим державам в їх розвитку.

4. *Що є основною метою фінансової політики?*

- а) диктування своїх вимог іншим країнам;
- б) оптимальний розподіл ВВП між галузями;
- в) міжнародні відносини;
- г) вчасне виконання річного бюджету.

5. *В чому полягає головне завдання фінансової політики держави?*

- а) реалізація державних програм необхідними фінансовими ресурсами;
- б) контроль проходження фінансових процесів;
- в) проведення регулярних перевірок фінансових установ;
- г) дотримання законності проведення фінансових операцій.

6. *Який засіб державної політики монетаристи вважають найефективнішим?*

- а) зміну ставок оподаткування;
- б) регулювання обсягу грошової маси;
- в) уведення митних тарифів;
- г) надання дотацій вітчизняним товаровиробникам.

7. В чому полягає суть контрольної функції фінансів як основи реалізації фінансової політики?

а) тому, що фінанси виступають інструментом контролю за формуванням і використанням доходів суб'єктів фінансових відносин;

б) контролі за доходами юридичних осіб;

в) контролі за формуванням централізованих фондів грошових коштів;

г) у контролі за ефективністю використання банківського кредиту.

8. Які складові фінансової політики слід виокремлювати?

а) грошово-кредитну та фіскальну;

б) зміну ставок оподаткування та регулювання обсягу грошової маси;

в) уведення митних тарифів та регулювання обсягу грошової маси;

г) зміну ставок оподаткування та надання дотацій вітчизняним товаровиробникам.

9. В чому проявляється фінансова політика проявляється?

а) фінансовому законодавстві, перерозподілі фінансових ресурсів;

б) в доповненнях до Конституції України;

в) постійному вдосконаленні взаємовідносин;

г) формуванні бюджету країни.

10. На які умовні два напрями можна поділити фіскальну політику?

а) на податкову і бюджетну;

б) зміну ставок оподаткування та регулювання обсягу грошової маси;

в) уведення митних тарифів та регулювання обсягу грошової маси;

г) зміну ставок оподаткування та надання дотацій вітчизняним товаровиробникам.

Список рекомендованої літератури

Адаменко І.П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. Бізнес-Інформ. 2014. № 3. С. 341–345.

Національні фінанси: підручник / за ред. В. І. Грушка. Київ: ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК", 2017. 656 с.

Нечипорук Л. В. Інституціональні зміни та їх вплив на діяльність суб'єкта господарювання. Фінансова поведінка суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ і ризиків: колективна монографія. Харків, 2018. С. 82–95.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ "Акцент ПП", 2017. 298 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 720 с.

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/ryнок_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Словник термінів

Завдання фінансової політики: формування максимального обсягу фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного зростання; виявлення джерел фінансових ресурсів, їх складу, структури та резервів збільшення; встановлення раціонального розподілу та використання фінансових ресурсів з метою підвищення життєвого рівня населення, фінансової підтримки окремих сфер та галузей; організація регулювання та стимулювання соціально-економічних процесів на основі фінансових методів; розробка фінансового механізму та його

адаптація відповідно до цілей і завдань стратегії, що змінюються; створення ефективної системи управління фінансами з метою структурної перебудови економіки та забезпечення фінансової стабільності у суспільстві.

Змістовний аспект фінансової політики: фінансова політика розглядається з точки зору етапів її реалізації: розробка теоретичних концепцій розвитку фінансів і фінансової системи; визначення основних напрямів використання фінансів в економічній політиці держави; розробка конкретних методів фінансового механізму з метою реалізації концепцій та програм.

Корпоративне управління – система відносин, яка визначає правила та процедури прийняття рішень щодо діяльності господарського товариства та здійснення контролю, а також розподіл прав і обов'язків між органами товариства та його учасниками стосовно управління товариством.

Мета фінансової політики – забезпечення фінансовими ресурсами реалізації державних програм, економічного і соціального розвитку.

Управлінський аспект фінансової політики: фінансова політика здійснюється органами фінансового апарату.

Фінансова політика – це самостійна сфера діяльності держави в області фінансових відносин з метою виконання державою своїх функцій.

Функціональний аспект фінансової політики: фінансова політика включає елементи податкова політика; бюджетна політика; грошово-кредитна (монетарна) політика; амортизаційна політика; валютна політика; митна політика.

Запитання для самоконтролю

Визначте вимоги до державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

В чому полягає необхідність і зміст фінансової політики?

Якою є мета і завдання фінансової політики?

Схарактеризуйте елементи фінансової політики.

В чому полягає стратегія і тактика фінансової політики?

Які розрізняють напрями та типи фінансової політики?

Визначте проблеми макроекономічної фінансової стабілізації.

Схарактеризуйте фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин.

Розкрийте складові фінансового механізму: фінансове забезпечення, фінансове регулювання, нормативне, правове та інформаційне забезпечення.

Означте директивний та регулюючий фінансовий механізм.

Визначте складові елементи системи управління фінансами.

Розкрийте регулювання банківської діяльності.

Визначте державне регулювання послуг страхових компаній.

Сформулюйте особливості державної політики на валютному ринку.

Визначте особливості регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів.

Визначте завдання та функції органів фінансового апарату.

Тема 8. Напрями розвитку світового ринку фінансових послуг

П л а н

1. Розширення сфери діяльності фінансових корпорацій. Фінансова глобалізація.

2. Інтернаціоналізація фінансових ринків. Глобалізація фінансових потоків.

3. Тенденції та закономірності розвитку глобального фінансового сектору.

4. Фінансова інклюзія.

Практичні завдання

Завдання. Дослідити важливість фінансової інклюзії для України. Визначити роль у цьому процесі НБУ.

Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332>

Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025>

Тестові запитання

1. Які вирізняють суб'єкти міжнародного кредиту?

а) регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

б) нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

в) корпорації, комерційні банки, кредитні організації, нефінансові заклади, держави та державні органи, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути;

г) комерційні банки, а також регіональні міжнародні банки розвитку, міжнародні фінансові інститути.

2. Що не є джерелом процесів глобалізації не відноситься?

а) розвиток аграрного сектору;

б) революція в інформаційних технологіях;

в) поглиблення міжнародного поділу праці;

г) розвиток суб'єктів світової економіки та політики.

3. Яка з рис не характеризує для міжнародний фінансовий ринок?

а) значний обсяг фінансових ресурсів та операцій;

б) глобальність (відсутність територіальних обмежень);

в) широкий діапазон фінансових інструментів та високий рівень використання інформаційних технологій;

г) унеможливлення світових фінансових криз.

4. Який вид конвертованості валюти характеризує можливість для нерезидентів вільно обмінювати зароблену в даній країні валюту на будь-яку іноземну та здійснювати перекази цієї валюти?

- а) повна;
- б) часткова;
- в) зовнішня;
- г) обмежена.

5. Зумовлені економічною діяльністю суб'єктів світового господарства потоки іноземних валют що визначають?

- а) потоки грошових коштів і пов'язані з ними фінансові відносини на світовому ринку;
- б) фізичні та юридичні особи;
- в) уряди, міжнародні організації та фінансові інституції;
- г) міжнародні валютно-фінансові потоки.

6. Як називають розрахунки у формі взаємного зобов'язання по зарахуванню міжнародних вимог та зобов'язань на основі міжурядових угод?

- а) валютний кліринг;
- б) валютний демпінг;
- в) валютне регулювання;
- г) валютний паритет.

7. Як впливає зниження ціни долара в іноземних валютах на величину експорту та імпорту США?

- а) експорт та імпорт зростуть;
- б) експорт зросте, а імпорт знизиться;
- в) експорт та імпорт знизяться;
- г) експорт знизиться, а імпорт зросте.

8. Яка з рис є зайвою щодо характеристики основних економічних функцій валютного курсу?

- а) подолання національної обмеженості валют окремих країн;

- б) зіставлення умов та результатів виробництва різних країн;
- в) порівняння національних цін на товари та послуги зі світовими;
- г) співвідношення купівельної спроможності національних валют.

9. *В яких аспектах розглядається структура міжнародного ринку цінних паперів щодо тривалості залучення коштів та характеру їх використання?*

- а) міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок титулів (прав) власності;
- б) міжнародний ринок боргових цінних паперів та ринок суверенних боргів;
- в) міжнародний ринок титулів (прав) власності та ринок суверенних боргів;
- г) ринок суверенних боргів.

10. *Залежно від типу емітента в яких аспектах розглядається структура міжнародного ринку цінних паперів?*

- а) ринок суверенних боргів та ринок приватних боргів;
- б) міжнародний ринок боргових цінних паперів та ринок суверенних боргів;
- в) міжнародний ринок титулів (прав) власності та ринок суверенних боргів;
- г) міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок титулів (прав) власності.

Список рекомендованої літератури

Нечипорук Л.В. Фінансова інклюзія в контексті страхових послуг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 411–417.

Нечипорук Л.В. Фінансовий бізнес-консалтинг в умовах інтернаціоналізації фінансової сфери // *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries:*

monograph / edited by authors. 2nd ed. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2019. 528 p. (p. 296-312).

Нечипорук Л.В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5 (22). С. 98–103.

Фінанси. Підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник/ В.Я. Олійник, Н.І. Шевченко, В.В. Даценко, І.В. Дем'яненко. Дніпропетровськ: ДДФА, 2012. 282 с.

Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія / І. О. Бланк та ін. ; за ред. дра екон. наук, проф. І. О. Бланка ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : КНТЕУ, 2011. 343

Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. / І.Г. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андриєць та ін. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 244 с.

Словник термінів

Банківська глобалізація – це процес розширення сфери діяльності ТНБ за межі національних кордонів, що супроводжується створенням мережі зарубіжних філій, з одного боку, і зростанням числа іноземних банків – з іншого.

Глобалізація фінансових ринків – процес стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами стандартизації правил тощо.

Фінансова безпека держави – це специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи держави та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи.

Фінансова глобалізація – вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобаль-

ного ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків.

Запитання для самоконтролю

Які форми прояву має інтернаціоналізація фінансової сфери?

Визначте ознаки глобалізації фінансового ринку.

Які форми прояву має фінансова глобалізація?

Визначте передумови фінансової нестабільності в умовах фінансової глобалізації.

Які питання є актуальними в контексті фінансового бізнес-консалтингу щодо фінансової нестабільності?

В яких формах здійснюється експорт капіталу?

Які форми прояву посилення концентрації фінансово-промислового капіталу?

Розкрийте в чому полягає концентрація світових ринків позичкового капіталу.

Визначте в чому полягає розширення сфери діяльності фінансових корпорацій.

Визначте форми прояву посилення ролі нефінансових корпорацій у наданні фінансових послуг клієнтам.

Розкрийте в чому полягає інтернаціоналізація фінансових ринків.

Визначте поняття глобалізація фінансових потоків.

Схарактеризуйте в чому полягає інтеграція міжнародних ринків.

Визначте поняття фінансова інклюзія.

Модуль 2. ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ НА ОКРЕМИХ РИНКАХ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЇХ РОЗВИТКУ

Тема 9. Фінансові послуги на грошовому ринку

П л а н

1. Фінансові послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків.
2. Організація та особливості фінансових послуг на депозитному ринку.
3. Фінансові послуги на грошовому ринку в Україні. Особливості його державного регулювання.

Практичні завдання

Проаналізувати умови відкриття депозитних рахунків в TOP 10 банків України. В якому з них ви б порадили відкрити такий рахунок? Наведіть аргументи.

Тестові питання

1. *Як змінюється попит на гроші з боку активів?*
  - а) зростає при збільшенні процентної ставки;
  - б) зростає при зменшенні процентної ставки;
  - в) зростає при збільшенні обсягів номінального ВВП;
  - г) зменшується при збільшенні обсягів номінального ВВП.
2. ***Як позначається грошовий агрегат, що визначається виключно готівкою поза банківською системою?***
  - а) M0;
  - б) M1;
  - в) M2;
  - г) M3.
3. *Що з наведеного належить до комерційного кредиту?*
  - а) довгострокова позика, що надається для придбання землі;
  - б) кредит банку юридичним особам;
  - в) випуск облігацій державних позик;
  - г) продаж товару одним підприємством іншому з відстроченням платежу.

4. Що з наведеного характеризує систему заходів регулювання майбутніх цінових ризиків через купівлю-продаж строкових біржових контрактів?

- а) хеджування;
- б) опціон;
- в) страхування;
- г) ф'ючерсний контракт.

5. Для забезпечення якого з видів кредиту використовується вексель?

- а) комерційного;
- б) банківського;
- в) державного;
- г) іпотечного.

6. Яка умова надання кредиту є зайвою?

- а) терміновість;
- б) платність;
- в) забезпеченість;
- г) зворотність;
- д) прибутковості.

7. Яка функція є зайвою для характеристики центрального банку?

- а) забезпечення грошово-кредитної політики;
- б) визначення облікової ставки;
- в) резервування кредитних ресурсів комерційних банків;
- г) емісія грошей;
- д) фінансовий лізинг.

8. Який з елементів є зайвим в складі банківської системи?

- а) національний банк;
- б) комерційні банки;
- в) інвестиційні фонди;
- г) регіональні банки.

9. Як змінюється попит на гроші для операцій?

- а) зростає при збільшенні процентної ставки;
- б) зростає при зменшенні процентної ставки;
- в) зростає при збільшенні обсягів номінальної ВВП ;
- г) зменшується при збільшенні обсягів номінальної

ВВП.

10. Оптові фінансові ринки, призначені для здійснення операцій по наданню і запозиченню грошових фондів на тривалий термін, називаються:

- а) кредитними ринками;
- б) грошовими ринками;
- в) валютними ринками;
- г) ринками капіталів.

Список рекомендованої літератури

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / А.С. Глущенко. Львів: «Магнолія 2006», 2014, 440 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтїніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенк ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 720 с.

Фондовий ринок: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Книга 1. Київ: Знання, 2015. 621 с.

Фондовий ринок: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Книга 2. Київ: Знання, 2016. 686 с.

Словник термінів

Грошова система – форма організації грошовою обігу й емісії національних грошових знаків, що запроваджується державою. Держава визначає грошову одиницю, масштаб цін, види грошових знаків в обігу і порядок їхньої емісії, характер забезпечення грошей, форми безготівкового платіжного обігу, курси національної валюти щодо іноземних валют.

Грошовий обіг – рух грошей при виконанні ними своїх функцій за допомогою обігу готівки та безготівкових розрахунків.

Грошовий ринок – частина, структурний елемент національного ринку країни, де здійснюється купівля (продаж) грошей через купівлю-продаж боргових зобов'язань, інших цінних паперів.

Грошові кошти – гроші підприємства, які перебувають на його рахунках у банках, у касі підприємства й підзвітних осіб.

Грошові фонди – частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.

Грошово-кредитна (монетарна) політика – комплекс дій та заходів держави у сфері грошового ринку, а також сукупність економічних методів, спрямованих на управління рухом кредитного капіталу.

Інструменти грошового ринку – інструменти, за допомогою яких здійснюють операції з грошовими активами. До них належать платіжні документи, депозитні вклади, фінансові кредити.

Питання для самоконтролю

Визначте в чому полягає організація та особливості фінансових послуг на депозитному ринку.

Розкрийте фінансові послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків. Безстрокові та термінові вклади (депозити).

Сформулюйте в чому полягають ощадні вклади, особливості на сучасному етапі в Україні.

Схарактеризуйте в чому полягають особливості операції з інструментами грошового ринку (комерційними і казначейсь-

кими векселями, депозитними (ощадними) сертифікатами, державними облігаціями та ін.).

Визначте в чому полягає специфіка фінансових послуг на грошовому ринку в Україні.

Розкрийте в чому полягають особливості державного регулювання грошового ринку.

Тема 10. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу

П л а н

1. Види фінансових послуг на ринку позик.
2. Банківський кредит. Класифікація банківських кредитів.
3. Лізингові операції та факторингові операції. Критерії економічної оцінки послуг.
4. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу в Україні. Особливості його державного регулювання.

Практичні завдання

Завдання. Фінансовий лізинг є перспективним напрямом та відкриває нові можливості для суб'єктів господарювання і фізичних осіб. Перш за все, за допомогою лізингу можна профінансувати оновлення основних фондів, також він забезпечує низку додаткових послуг для своїх клієнтів. Послуги фінансового лізингу в Україні надаються банками, юридичними особами-лізингодавцями, які не є фінансовими установами (далі – ЮО-лізингодавці), та фінансовими компаніями, які є фінансовими установами (далі – ФК лізингодавці). НБУ опублікував Білу книгу з регулювання ринку фінансового лізингу, у якій запропоноване загальне бачення розвитку ринку лізингу та очікуваний позитивний ефект від змін (https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lizing_2020.pdf?v=4). Написати есе на тему: «Організація ринку фінансового лізингу в Україні».

Тестові питання

1. *На що пред'являють попит фірми на ринку позичкового капіталу?*

- а) трудові послуги;
- б) цінні папери;
- в) споживчі товари та послуги;
- г) тимчасово вільні грошові кошти.

2. *На які складові за формою фінансових ресурсів розподіляють фінансовий ринок?*

- а) ринок акцій та ринок облігацій;
- б) ринок грошей і ринок економічних ресурсів;
- в) ринок капіталів і ринок економічних ресурсів;
- г) ринок грошей і ринок капіталів.

3. *Якою є кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін товарів у суспільстві, що підлягають реалізації, дорівнює 1600 млн грошових одиниць, а швидкість обігу грошової одиниці – 4?*

- а) 400 млн гр. од.;
- б) 164 млн гр. од.;
- в) 156 млн гр. од.;
- г) 640 млн гр. од.

4. *Яке поняття характеризує систему заходів регулювання майбутніх цінових ризиків через купівлю-продаж строкових біржових контрактів?*

- а) хеджування;
- б) опціон;
- в) страхування;
- г) ф'ючерсний контракт.

5. *Що купується (продається) на ринку позичкового капіталу?*

- а) гроші;

- б) капітальні блага;
- в) право користування тимчасово вільними грошовими коштами;
- г) право користування капітальними благами.

6. *Яка з умов є не обов'язковою для надання кредиту?*

- а) терміновість;
- б) платність;
- в) гендерна нерівність;
- г) забезпеченість.

7. *Які функції є притаманними грошовому ринку?*

- а) забезпечення ліквідності короткострокових вкладень;
- б) формування ринку грошей як засобу платежу;
- в) касове виконання державного бюджету;
- г) забезпечення міжнародного переміщення капіталу.

8. *Яка з рис є зайвою щодо характерними міжнародного фінансового ринку?*

- а) значний обсяг фінансових ресурсів та операцій;
- б) глобальність (відсутність територіальних обмежень);
- в) широкий діапазон фінансових інструментів та високий рівень використання інформаційних технологій;
- г) унеможливлення світових фінансових криз.

9. *Відповідно до видів фінансових активів які елементи включають до міжнародного фінансового ринку?*

- а) міжнародний валютний ринок; міжнародний ринок кредитних ресурсів; міжнародний ринок цінних паперів.
- б) ринок суверенних боргів та ринок приватних боргів;
- в) міжнародний валютний ринок;
- г) міжнародний ринок кредитних ресурсів.

10. *Що з наведеного належить до комерційного кредиту?*

- а) довгострокова позика, що надається для придбання

землі;

- б) кредит банку юридичним особам;
- в) випуск облігацій державних позик;
- г) продаж товару одним підприємством іншому з відстроченням платежу.

Список рекомендованої літератури

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг : підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси : навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси : навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси : підручник. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання, 2012. 687 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Ліра-К, 2017. 720 с.

Словник термінів

Заощадження – частина грошових доходів населення, що формується за рахунок вільних грошових коштів, які утворюються внаслідок скорочення поточного особистого споживання, і призначена для того, щоб забезпечити потреби у майбутньому.

Неорганізовані грошові заощадження населення – це ті, що зберігаються безпосередньо у населення готівкою у національній та іноземній валютах.

Організовані заощадження – це такі заощадження населення, мобілізацію і розміщення яких проводить банківська система, або небанківські фінансово-кредитні установи.

Основні доходи домогосподарств – доходи від заробітної плати, продажу власного капіталу, землі, продукції підсобних господарств, доходи, одержані від здачі в оренду майна, відсотки на капітал, вкладений у банківські депозити, цінні папери тощо.

Питання для самоконтролю

Визначте види фінансових послуг на ринку позик.

Розкрийте в чому полягає банківський кредит.

Схарактеризуйте в чому полягає класифікація банківських кредитів.

Визначте в чому полягає специфіка лізингових операцій.

Встановіть критерії оцінки пропозицій лізингових послуг в Україні.

Розкрийте в чому полягає специфіка факторингових операцій.

Визначте критерії економічної оцінки факторингових послуг.

Встановіть поняття «форфейтинг» та встановіть перспективи форфейтингу в Україні.

Розкрийте фінансові послуги на ринку позичкового капіталу в Україні.

Тема 11. Фінансові послуги на фондовому ринку

П л а н

1. Поняття та види цінних паперів
2. Операції з цінними паперами на фондовому ринку

3. Фінансові послуги на фондовому ринку в Україні. Особливості його державного регулювання.

Практичні завдання

Завдання 1. Акціонерним товариством зареєстровано 10 тис. звичайних акцій, з яких 9 тис. було продано акціонерам. Через декілька місяців товариство викупило в інвесторів 1500 акцій. Із закінченням звітного періоду зборами акціонерів прийняте рішення про розподіл у якості дивідендів 17000 тис. грн прибутку.

Визначити дивіденди на одну акцію.

Завдання 2. Статутний капітал акціонерного товариства «АВРОМАТ» у розмірі 200 млн грн розподілений на 900 звичайних і 100 привілейованих акцій. Фіксована ставка дивіденду за привілейованими акціями – 15,0 % . Обсяг прибутку до розподілу між акціонерами становить 2,5 млн грн.

Визначити суму дивідендів, яку одержали власники звичайних і привілейованих акцій.

Завдання 3. Курсова ціна акції, розміщеної за номіналом 12 тис. грн у перший рік після емісії становила 24 тис. грн.

Визначити додаткову прибутковість цінного папера.

Тестові питання

1. Як визначається ліквідність цінних паперів?

- а) номінальною їх вартістю;
- б) балансовою вартістю;
- в) ставкою прибутку;
- г) здатністю перетворюватися у готівку без значних втрат для їх власника.

2. Як визначається поточний дохід від облигації?

- а) фіксований процент від номінальної вартості облигації;
- б) різниця між ціною придбання і ціною погашення

облігації;

в) відношення процентного доходу за облігацією до поточної ринкової ціни облігації;

г) відношення номінальної ціни облігації до її поточної ринкової ціни.

3. *В чому полягає сутність головного принципу регулювання обігу цінних паперів?*

а) поставка проти оплати;

б) термін виплат дивідендів;

в) зберігання грошей у єдиного депозитарію;

г) зіставлення усього попиту і пропозиції незалежно від місця їх існування.

4. *Що таке "емісійний дохід" акціонерного товариства?*

а) різниця між номінальною вартістю акції та ціною її фактичного продажу на вторинному ринку;

б) дохід від продажу акцій при первинній емісії за цінами вище номіналу;

в) дохід від продажу акцій, який отримує посередник, здійснює розміщення акцій на основі договору з емітентом;

г) валовий прибуток.

5. *Як називають та характеризує систему заходів регулювання майбутніх цінних ризиків через купівлю-продаж строкових біржових контрактів?*

а) хеджування;

б) опціон;

в) страхування;

г) ф'ючерсний контракт.

6. *В яких аспектах розглядається структура міжнародного ринку цінних паперів щодо тривалості залучення коштів та характеру їх використання?*

а) міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок титулів (прав) власності;

б) міжнародний ринок боргових цінних паперів та ринок суверенних боргів;

в) міжнародний ринок титулів (прав) власності та ринок суверенних боргів;

г) ринок суверенних боргів.

7. Яка з властивостей цінного паперу є закономірною для характеристики акції?

а) є безстроковим цінним папером;

б) надає право на участь в управлінні діяльністю емітента;

в) надає право на отримання постійного фіксованого доходу;

г) надає право на частину майна в разі ліквідації акціонерного товариства.

8. В чому полягає відмінність акції від облигації?

а) може бути продана тільки одноразово;

б) не має строку дії;

в) є більш цінним папером, ніж облигація;

г) продається на ринку цінних паперів.

9. Вексель є інструментом якого з видів кредиту?

а) комерційного;

б) банківського;

в) державного;

г) іпотечного.

10. В яких аспектах розглядається структура міжнародного ринку цінних паперів залежно від типу емітента?

а) ринок суверенних боргів та ринок приватних боргів;

б) міжнародний ринок боргових цінних паперів та ринок суверенних боргів;

в) міжнародний ринок титулів (прав) власності та ринок суверенних боргів;

г) міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок титулів (прав) власності.

Список рекомендованої літератури

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. Волохової І. С. Харків: «ПромАрт», 2018. 262 с.

Фінанси: навч. посіб. / А.С. Глущенко. Львів: «Магнолія 2006», 2014, 440 с.

Фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Мішенк ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 720 с.

Фондовий ринок: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Книга 1. Київ: Знання, 2015. 621 с.

Фондовий ринок: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Книга 2. Київ: Знання, 2016. 686 с.

Словник термінів

Акція – цінний папір без визначеного терміну обігу, що засвідчує пайову участь у статутному капіталі акціонерного товариства, дає право на участь в управлінні товариством, отримання частини прибутку у вигляді дивіденду, участь у розподілі майна при ліквідації товариства. Акції бувають прості та привілейовані.

Інвестори в цінні папери – фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні

папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Інструменти фондового ринку – інструменти, за допомогою яких здійснюються операції на фондовому ринку. До них належать акції, облігації, ощадні сертифікати, опціони, ф'ючерсні, форвардні контракти та ін.

Метою діяльності НКЦПФР є створення, шляхом своїх регуляторних і наглядових функцій, умов для належного та ефективного функціонування ринку цінних паперів, забезпечення грошовим капіталом потреб економіки країни шляхом створення механізму акумулювання, розподілу та перерозподілу фондів коштів від особи, яка володіє вільними інвестиційними ресурсами до особи, якій необхідні такі ресурси для розвитку, створення умов для становлення потужних внутрішніх інвесторів та забезпечення захисту прав інвесторів.

Основні напрями діяльності НКЦПФР у сфері регулювання: розробка проектів регуляторних актів на ринку цінних паперів; прийняття регуляторних актів; внесення змін та доповнень до регуляторних актів; здійснення аналізу регуляторного впливу регуляторних актів; відстеження результативності прийнятих регуляторних актів.

Учасники фондового ринку – емітенти або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулювні організації професійних учасників фондового ринку.

Фондова біржа – організований, регулярно функціонуючий ринок цінних паперів. Фондові біржі покликані: мобілізувати тимчасово вільні кошти підприємств та населення у вигляді продажу їм цінних паперів, сприяти переміщенню грошового капіталу між різними економічними суб'єктами.

Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

Цінні папери – документи встановленої форми, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила, і власника. Цінні папери поділяють на пайові (акції та інвестиційні сертифікати), боргові (облігації, ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання, векселі) та похідні (опціони, форвардні контракти, свопи та ф'ючерси).

Питання для самоконтролю

Схарактеризуйте цінні папери як інструменти фінансового ринку, їх ознаки, властивості, функції.

Визначте види цінних паперів.

Установіть емісійні та неемісійні цінні папери.

Означте ринок цінних паперів: функції, види, державне регулювання і саморегулювальний механізм.

В чому полягають особливості діяльності та функції саморегулювальних організацій?

Розкрийте специфіку діяльності фондової біржі, її статус та функції.

Визначте особливості фінансування операцій з емісії цінних паперів.

Встановіть зміст андеррайтингу.

Означте емісійна діяльність держави на фондовому ринку в чому полягає?.

Визначте особливості біржового обігу цінних паперів.

Схарактеризуйте ф'ючерсні та опціонні біржі.

Розкрийте біржові індекси.

Визначте депозитарні та реєстраційні послуги.

Розкрийте поняття портфельною інвестування. оцінка ефективності управління портфелем.

Означте фінансові послуги на фондовому ринку в Україні.

Тема 12. Фінансові послуги на страховому ринку

П л а н

1. Економічна і правова сутність страхової послуги. Функції та принципи страхування.

2. Суб'єкти страхування: страховик, страхувальник, застрахований, вигодонабувач.

3. Сутність страхового ринку. Фінансові послуги на страховому ринку в Україні.

Практичні завдання

Бізнес-завдання: «Оптимізація страхового забезпечення відповідальності автовласника»

Порівняти умови надання будь-якої страхової послуги декількома (3-5) різними страховими компаніями: діапазон тарифних ставок, обсяг страхового покриття, розмір франшизи, розбіжності в умовах договорах страхування.

Обґрунтувати на підставі здійсненого дослідження, умови якої компанії є більш привабливими.

Для аналізу умов страхування рекомендується:

відвідати сайт страховика та дослідити подану там інформацію;

зателефонувати до кол-центрів обраних страховиків та задати питання консультанту відповіді на які відсутні на сайті;

за можливості відвідати офіс страхової компанії.

Результати дослідження подати у вигляді есе.

Тестові запитання

1. Від чого залежить страхова сума, яка виплачується за договором страхування від нещасних випадків?

- а) виду нещасного випадку;
- б) ступеня втрати здоров'я страхувальника;
- в) терміну страхування;
- г) всі варіанти вірні.

2. Які суб'єкти формують попит на страхові послуги?

- а) страхові компанії;
- б) природні страхові події;
- в) засоби масової інформації;
- г) техногенні аварії та інші катаклізми.

3. У разі чого договір страхування припинить свою дію?

- а) наявності третьої винної особи;
- б) надання недостовірних даних про страховий випадок;
- в) несвоєчасного повідомлення про страховий випадок;
- г) закінчення терміну страхування.

4. Яке джерело фінансування страхового захисту підприємницьких ризиків найвигідніше?

- а) фонд самострахування;
- б) страховий фонд страхової компанії;
- в) кошти поручителя (гаранта);
- г) кредитні кошти.

5. У разі чого страхова компанія не буде відшкодовувати збитків згідно з укладеним договором страхування ризику втрати майна?

- а) затопленням водою;
- б) вибухом під час проведення зварювальних робіт на території страхування;
- в) протиправними діями третіх осіб;
- г) військовими діями.

6. У разі повного знищення майна величина збитку розраховується яким чином?

- а) на підставі дійсної вартості втраченого майна;

- б) як сума вартості ремонту;
- в) на підставі вартості втрачено майна з урахуванням ступеня його зносу та витрат на рятування;
- г) на підставі вартості втрачено майна.

7. Від чого залежить величина страхового тарифу втрати майна за договорами страхування підприємствами ризику?

- а) рішення страхової компанії;
- б) виду майна, що страхується;
- в) репутації страхувальника;
- г) частоти страхових подій.

8. Як відшкодовуються збитки за системою першого ризику?

- а) на пропорційній основі;
- б) повністю;
- в) повністю, але не більше страхової суми;
- г) зменшуються лише на суму франшизи;

9. Що розуміють під андерайтингом?

- а) аналіз фінансового стану страхової компанії;
- б) урегулювання збитків;
- в) маркетингове дослідження ринку страхових послуг;
- г) оцінка ризиків, що приймаються на страхування.

10. Які риси є критеріями страхування ризику?

- а) мобільність;
- б) випадковість;
- в) високий ступінь імовірності;
- г) середній розмір втрат.

Список рекомендованої літератури

Нечипорук Л. В. До визначення поняття «страхова група». *Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право.* Харків: Право, 2013. Вип. 4 (15). С. 35–43.

Нечипорук Л. В. Особенности формирования страхового рынка в контексте создания правовой экономики (на примере Украины и Грузии) / Л.В. Нечипорук, Л. Лордкипанидзе. *Економічна теорія та право*. Харків: Право, 2015. Вип. 1 (20).

Нечипорук Л. В. Попит, пропозиція та рівновага на ринку страхових послуг. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015. Випуск № 5. С. 911–916.

Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 281–298.

Нечипорук Л. В. Теорія та практика медичного страхування в Україні. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015. Випуск № 6. С. 751–755.

Нечипорук Л. В. Фінансова інклюзія в контексті страхових послуг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 411–417. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.143994>

Нечипорук Л. В. Фінансовий бізнес-консалтинг в умовах інтернаціоналізації фінансової сфери // *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph / edited by authors*. 2nd ed. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2019. 528 p. (p. 296-312)

Нечипорук Л. В. Теоретичні аспекти дослідження потреб споживачів страхових послуг. *Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: *Економічна теорія та право*. Харків: Право, 2014. Вип. 2 (17). С. 127–137.

Нечипорук Л. В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5 (22). С. 98–103.

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Словник термінів

Страхова подія – подія, передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає зобов'язання страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або сплатити страхове забезпечення страхувальникові.

Страхова премія (внесок, платіж) – плата страхувальника страховикові за те, що той зобов'язується відшкодувати страхувальнику, в разі виникнення, матеріальні збитки, завдані застрахованому майну, або виплатити страхову суму при настанні певних подій.

Страхова сума – межа грошових зобов'язань страховика щодо компенсації завданих страховою подією збитків страхувальнику.

Страхове відшкодування – сума компенсації, що її сплачує страховик страхувальнику за збиток, спричинений застрахованому майну страховим випадком.

Страховий випадок – стихійне лихо, нещасний випадок або настання іншої події, за якої виникає зобов'язання страховика сплатити страхувальнику страхове відшкодування або страхову суму.

Страховий захист – сукупність економічних відносин, пов'язаних із попередженням, подоланням або зменшенням негативного впливу несприятливих подій (ризиків) і відшкодуванням їх наслідків з метою забезпечення безперервного і безперебійного суспільного виробництва, фінансової стабільності в державі, сталого економічного розвитку і загального добробуту.

Страховий ринок – це особливе соціально-економічне середовище, сфера економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист (страхова послуга), формується попит і пропозиція на них, а також інфраструктура і конкуренція.

Страховик – юридична особа (страхова компанія), що діє на підставі відповідної ліцензії, беручи на себе певні зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду і виплати з нього страхового відшкодування страхувальнику або третій особі (на користь якої укладено договір страхування) при

настанні страхового випадку.

Страхувальник – фізична або юридична особа, яка страхує своє майно чи укладає зі страховою організацією договір особистого страхування та сплачує страхові внески.

Страхування – система особливих перерозподільних операцій, які виникають між учасниками страхового фонду у зв'язку з його утворенням за рахунок цільових грошових внесків і використання на відшкодування втрат суб'єкта господарювання та надання допомоги громадянам (або їхнім сім'ям) у разі настання страхових випадків (досягнення певного віку, внаслідок втрати працездатності, смерті тощо).

Запитання для самоконтролю

Визначте сутність ризику, його види та характеристики.

Схарактеризуйте економічну і правову сутність страхових відносин.

Визначте функції та принципи страхування.

Розкрийте систему страхових фондів: централізовані та децентралізовані фонди.

Визначте особливості фінансових відносин у страхуванні, єдність і відмінність фінансів і страхування.

Схарактеризуйте суб'єкти страхування: страховик, страхувальник, застрахований, вигодонабувач.

Визначте види страхування та їх характеристика.

Розкрийте засади добровільного і обов'язкового страхування.

Визначте сутність страхового ринку.

Розкрийте організаційні форми створення страхових компаній.

Встановіть особливості формування доходів і витрат страховика.

В чому полягає посередницька діяльність на страховому ринку: страхові брокери і страхові агенти?

Діяльність професійних аналітиків (непрямих страхових посередників) в чому полягає?

Розкрийте роль держави і специфіку державного нагляда-

ду на страховому ринку.

Визначте особливості становлення та функціонування страхового ринку в Україні.

Тема 13. Фінансові послуги на валютному ринку

П л а н

1. Міжнародні валютно-фінансові потоки, їх напрями. Система класифікації міжнародних валютно-фінансових потоків. Міжнародні розрахунки.

2. Фінансові операції як основа міжнародних валютно-фінансових потоків. Види та головні канали фінансових операцій.

3. Фінансові послуги на валютному ринку в Україні. Особливості державного регулювання валютного ринку в Україні.

Практичні завдання

1. Дослідити: «Інструменти хеджування валютних ризиків бізнесу на українському ринку» (https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Instrumentu_hedjvannia_valytnuh_ruzukiv_pr_2020-02-05.pdf?v=4). Дати аргументовані відповіді на питання: Курс яких валют можна хеджувати за допомогою форварду? Чи можна втратити весь прибуток при хеджуванні валютних ризиків? Що таке форвардне покриття? На яку максимальну суму я можу укласти форвардний контракт?

2. У процесі формування міжнародного ринку валют з'явився новий вид бізнесу, який заснований на отриманні прибутку від курсової різниці в умовах вільної і постійної зміни валютних курсів. При цьому зміна курсів зумовлена різними ринковими умовами та регулюється тільки попитом і пропозицією. Сукупність конверсійних операцій з обміну валют у світовому масштабі отримала назву ринку FOREX (Foreign Exchange Market). Написати есе на тему «Ринок FOREX».

Тестові питання

1. *Можливість для нерезидентів вільно обмінювати зароблену в даній країні валюту на будь-яку іноземну та здійснювати перекази цієї валюти за кордон характеризує один з видів конвертованості, а саме:*

- а) повну;
- б) часткову;
- в) зовнішню;
- г) обмежену.

2. *Що визначають потоки іноземних валют або будь-яких інших фінансових активів, що зумовлені економічною діяльністю суб'єктів світового господарства?*

- а) потоки грошових коштів і пов'язані з ними фінансові відносини на світовому ринку;
- б) фізичні та юридичні особи;
- в) уряди, міжнародні організації та фінансові інституції;
- г) міжнародні валютно-фінансові потоки.

3. *Що таке знецінення курсу національної валюти у формі зниження її курсу (ціни) відносно іноземних валют, міжнародних розрахункових грошових одиниць (раніше – золота)?*

- а) ревальвація;
- б) валютна інтервенція;
- в) девальвація;
- г) політика валютних обмежень?

4. *Як змінюється регулююча роль держави в економіці в умовах фінансової глобалізації?*

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) залишається без змін;
- г) нівелюється.

5. *Куди вкладається переважна частина (80–90 %) глобальних кредитів?*

- а) у промисловість;
- б) в сільське господарство;
- в) у цінні папери;

г) на захист навколишнього середовища.

6. В умовах фінансової глобалізації фінансова безпека є складовою:

- 1) військової безпеки;
- 2) геополітичної безпеки;
- 3) науково-технологічної безпеки;
- 4) економічної безпеки.

7. Яка з рис є зайвою щодо характеристики основних економічних функцій валютного курсу?

- а) подолання національної обмеженості валют окремих країн;
- б) зіставлення умов та результатів виробництва різних країн;
- в) порівняння національних цін на товари та послуги зі світовими;
- г) співвідношення купівельної спроможності національних валют.

8. Яку назву має стан за яким реалізується можливість країни чи групи країн забезпечувати свої короткотермінові зовнішні зобов'язання допустимими фінансовими засобам?

- а) конвертованість валюти;
- б) валютний ринок;
- в) міжнародна ліквідність;
- г) міжнародна фінансова стійкість.

9. Що таке "валютна інтервенція"?

- а) виключне право держави на операції з іноземною валютою;
- б) порушення правил здійснення валютних операцій, спекуляція валютними цінностями;
- в) безперервність процесів інвестування, кредитування, торгівлі валютою та цінними паперами; використання глобальних електронних мереж;
- г) пряме втручання держави в операції на валютному ринку шляхом продажу або купівлі іноземної валюти з метою підвищення або зниження курсу національної або іноземної валюти.

10. Яка валюта називається конвертованою?
а) валюта, яка має постійний офіційний курс;
б) валюта, яка вільно обмінюється на гроші інших країн;
в) валюта, яка діє на території групи країн;
г) грошова одиниця, яку можна обміняти на іноземну валюту при виїзді за кордон.

Список рекомендованої літератури

Міжнародні фінанси: навч. посіб. 5-те вид. перероб. та доп. / за ред. Ю. Г. Козака. Київ – Катовіце: Центр учб. літ., 2014. 348 с.

Нечипорук Л. В. Фінансовий бізнес-консалтинг в умовах інтернаціоналізації фінансової сфери // *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph / edited by authors. 2nd ed. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2019. 528 p. (p. 296-312).*

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси: навч. посіб. / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Мішенк ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с.

Фінанси: навч. посіб. в 2-х частинах / ред. В. Г. Баранової. Одеса: Атлант, 2015. Ч.2. 309 с.

Фінанси: навч. посіб. у 2-х частинах / ред. В. Г. Баранової. Одеса: Атлант, 2015. Ч.1. 344 с.

Фінанси: підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 720 с.

Якушик І. Д., Савчук В. І., Савчук Н. В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: КНЕУ, 2014. 547 с.

Словник термінів

Міжнародна фінансова інституція – це інститут багатосторонніх фінансових міжнародних відносин, що у своїй діяльності виходить за межі окремої країни і має постійну структуру органів наднаціонального регулювання. До складу міжнародних фінансових інституцій належать: глобальні та регіональні інституції.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) – фінансово-кредитна установа з групи Світового Банку, спеціалізується на наданні довготермінових кредитів державним програмам урядів і центральних банків країн-членів.

Міжнародний валютний ринок – це система економічних відносин, пов'язаних з операціями купівлі-продажу іноземних валют, платіжних документів та розміщення тимчасово вільних валютних коштів.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це наднаціональна валютно-кредитна організація, представницька установа Організації Об'єднаних Націй з 1947 р. Сприяє стабілізації національних валют країн-членів фонду, підтриманню рівноваги платіжних балансів та покриттю їх дефіциту, наданню консультативної допомоги із фінансових та валютних питань.

Міжнародний ринок кредитних ресурсів – це специфічна сфера руху коштів між країнами.

Міжнародний фінансовий ринок – це система економічних відносин, що забезпечує акумуляцію та перерозподіл міжнародних фінансових потоків. Міжнародний фінансовий ринок виступає механізмом купівлі-продажу фінансових активів і відповідного задоволення попиту та пропозиції суб'єктів міжнародних економічних відносин на грошовий капітал.

Запитання для самоконтролю

Що таке валютний ризик?

Визначте міжнародні валютно-фінансові потоки, їх напрями.

Оцініть систему класифікації міжнародних валютно-

фінансових потоків.

Визначте фінансові операції як основа міжнародних валютно-фінансових потоків.

Визначте види та головні канали фінансових операцій.

Охарактеризуйте діяльність Міжнародного валютного фонду (МВФ).

Дайте визначення міжнародних валютно-фінансових потоків. В яких напрямках вони «рухаються»?

Охарактеризуйте сутність фінансових операцій як основи міжнародних валютно-фінансових потоків.

Визначте конверсійні операції на валютному ринку. ринок операцій спот.

Схарактеризуйте основні види котирування валюти.

Встановіть форвардні операції.

Установіть міжнародні розрахунки. Основні форми міжнародних розрахунків.

Означте місце валютного ринку у системі світової валютної системи.

Фінансові послуги на валютному ринку в Україні які мають особливості?

Особливості державного регулювання валютного ринку в Україні в чому полягають?

Тема 14. Діджиталізація ринків фінансових послуг

П л а н

1. Діджиталізація. Фінансові Інтернет-послуги як тенденція розвитку нових фінансових послуг.

2. Інтернет страхування: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.

3. Діджиталізація ринків фінансових послуг в Україні.

Практичні завдання

Дослідити: Цифрове майбутнє банкінгу. URL: <https://news.sap.com/ukraine/2018/06/digital-future-bank/>. Які переваги має

Інтернет-банкінг?

Тестові запитання

1. Як називаються банки, які працюють з клієнтами тільки через Інтернет?

- а) традиційні банки, які доповнюють свої послуги он-лайнним бізнесом;
- б) віртуальні банки;
- в) комерційні банки;
- г) центральні банки.

2. Що розуміють під портфелем фінансових послуг?

а) сукупність операцій з фінансовими активами в сфері фінансового обслуговування населення;

б) сукупність фінансових послуг, які фінансовий посередник надає клієнтам;

в) сукупність фінансових активів, які фінансовий посередник трансформує в процесі своєї діяльності та надає клієнтам з метою отримання прибутку;

г) сукупність операцій з фінансовими активами, що здійснює фінансовий посередник в інтересах третіх осіб з метою отримання прибутку.

3. Що собою представляє саморегульована організація на ринку фінансових послуг?

а) організація, що встановлює правила діяльності фінансових установ;

б) неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів;

в) організація, яка контролює дотримання фінансовими установами економічних нормативів;

г) неприбуткова громадська організація.

4. Фінансовий ринок може залучати яких інвесторів?

а) фізичні особи, держава;

б) юридичні особи, держава;

в) фізичні та юридичні особи;

г) фізичні, юридичні особи, держава.

5. Яку назву мають кредитні установи, що спеціалізуються на наданні населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів?

- а) фінансові компанії;
- б) ломбарди;
- в) страхові компанії;
- г) позичково-ощадні асоціації.

6. Які виокремлюються фінансові посередники?

- а) суб'єкти банківської системи;
- б) небанківські фінансово-кредитні інститути;
- в) контрактні фінансові інститути;
- г) суб'єкти банківської системи; небанківські фінансово-кредитні інститути, контрактні фінансові інститути.

7. Як називається управління банківськими розрахунками через всесвітню мережу Інтернет?

- а) Інтернет-банкінг;
- б) Інтернет-трейдинг;
- в) електронні біржі;
- г) Інтернет-брокер.

8. Як називається робота на фондовому і валютному ринках через мережу Інтернет?

- а) Інтернет-банкінг;
- б) Інтернет-трейдинг;
- в) електронні біржі;
- г) Інтернет-брокер.

9. Як називається біржа, яка веде торги за допомогою комп'ютерних мереж Інтернет, поза спеціальною будівлею біржі?

- а) Інтернет-банкінг;
- б) Інтернет-трейдинг;
- в) електронні біржі;
- г) Інтернет-брокер.

10. В чому полягає збутова (дистрибуційна) політика банку?

а) це послідовний комплекс рішень щодо організації консультаційно-інформаційної роботи з клієнтами, продажу банківських продуктів та їх подальшого обслуговування;

а) це послідовний комплекс рішень продажу банківських продуктів та їх подальшого обслуговування;

а) це послідовний комплекс рішень продажу банківських продуктів;

а) це послідовний комплекс обслуговування.

Список рекомендованої літератури

Андрушків І. П., Надієвець Л. М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 195–200. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-195-200>

Васильєва, Т.А. Трансформація обігових фінансових інструментів в умовах цифровізації фінансового сектору економіки / Т.А. Васильєва, С.В. Леонов, П.М. Рубанов. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2017. № 3. С. 15–21.

Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1. URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/1812>

Диба М. І., Гарнего Ю. О. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 50–61.

Діджиталізація банківської системи. URL: <http://www.slideshare.net/tribotinka/ss-63384661>

Дульська І. В. Пріоритети діджиталізації національної економіки. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2015. № 16. С. 34–40.

Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 119–133.

Клапків Ю.М. Мобільні додатки в онлайн дистрибуції страхових послуг. Наукові праці: наук. журн. / *Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили (Економіка)*. 2018.Т. 302. Вип. 290. С. 46–53.

Клапків Ю.М., Мелих О.Ю. Еволюція діджиталізація ринку фінансових та страхових послуг. *Review of transport economics and management*. 2019. № 2(18). Р. 83-89.

Красовський М. А., Кудрицька Ж. В. Методи прогнозування на фінансових ринках в умовах цифрової економіки. *Проблеми економіки*. 2020. №1. С. 250–256. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-250-256>

Лігоненко Л. О., Хріпко А. В., Доманський А. О. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *International Scientific Journal «Internauka»*. 2018. № 22. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15464416163127.pdf>

НБУ підтримує діджиталізацію фінпослуг. URL: <https://finpost.com.ua/news/10936>

Тенденції на ринку банківських послуг. URL: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1873241-maybutne

Фіщук В. «Діджиталізація – це лише початок». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/didzhytalizaciya-ce-lyshe-pochatok>

Фомичев К. Go digital or die: Діджиталізація бізнесу, як неминучість. URL: http://www.nand.ru/professional-information/and_library/20565

Словник термінів

Діджиталізація, Оцифрування, оцифрування, (англ. Digitalization) – переведення інформації в цифрову форму. Більш технологічне визначення: цифрова трансмісія даних, за кодovаних у дискретні сигнальні імпульси.

Особливості цифрового банку: гнучка ІТ-інфраструктура; оновлені підходи до проектування і використання сховищ даних (це дозволить зберігати й обробляти за короткий час зростаючі обсяги даних); розширена аналітика, в тому числі на основі великих даних (аналіз поведінкових даних клієнтів, поєд-

наний з даними від великих інтернет-платформ, стане основою для прийняття рішень і розроблення нових продуктів); використання платформ штучного інтелекту дозволить новому банку швидко реагувати на нову інформацію і будувати повний фінансовий профіль клієнтів, включаючи їх поведінку, кредитну історію і звичку ризикувати при фінансовому плануванні, а також формувати «на льоту» пропозиції для клієнта; комплексна бізнес-модель – цей підхід дозволить банку, що тримає в собі всі дані, поліпшити і запустити «розумний» фрод-контроль, що може стати конкурентною перевагою і знизити втрати від шахрайства; безпека даних та захист споживача.

ФінТех («Фінансові технології») – інноваційні рішення для надання традиційних фінансових послуг. У вузькому сенсі ФінТех – це стартапи, які надають фінансові послуги, у широкому – це всі фінансові інновації, що впроваджуються на ринку відповідними інститутами.

Цифрові банки – це банки, що використовують нові технології і тісно інтегруються з повсякденним життям сучасних людей, тих, хто постійно використовує комп'ютер і мобільні пристрої. Нові банки відмовляться від єдиного централізованого сховища даних, яке легко може стати метою для зловмисників, на користь безпечних зашифрованих розподілених сховищ і використовуватимуть біометрії для контролю доступу до цінної інформації.

Запитання для самоконтролю

Визначте зміст процесів діджиталізації.

Визначте фінансові Інтернет-послуги.

Розкрийте Інтернет-банкінг: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.

Встановіть Інтернет-трейдинг: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.

Визначте Інтернет страхування: сутність та переваги використання.

Визначте принципові переваги їх розвитку і порівнянні із традиційними фінансовими послугами.

Розкрийте послуги із сек'юритизації активів як новий вид залучення фінансових ресурсів.

Діджиталізація ринків фінансових послуг в Україні яку має специфіку?

Визначте дистанційні канали продажу фінансових послуг.

Які виокремлюють дистанційні канали збуту банківських продуктів і послуг, які базуються на нових інформаційних технологіях?

Тема 15. Консультаційні послуги на ринку фінансових послуг

П л а н

1. Фінансовий бізнес-консалтинг як вид послуг.
2. Фінансовий бізнес-консалтинг в умовах невизначеності та ризиків.
3. Консультаційні послуги на ринку фінансових послуг в Україні.

Практичні завдання

1. Визначте особливості комплексної консультаційної послуги з перевірки належної сумлінності – Дью Ділідженс (Due Diligence, DueD, DDG). Які особливості Due Diligence в Україні? URL: <https://m-cg.com.ua/ua/services/ue-diligence/>?)

Тестові питання

1. В чому полягає практика фінансового консультанта (оцінювача бізнесу)?

- а) здійснює всебічне дослідження діяльності компанії-клієнта, її фінансового стану і положення на ринку;
- б) проводить ризик-аудит діяльності організації, оцінку ризиків кредитних портфелів, перевірку кредитних досьє клієнта;
- в) здійснює діяльність, що полягає у визначенні в грошовому вираженні вартості бізнесу в цілому, окремих активів,

об'єктів інтелектуальної власності;

г) здійснює контроль за доходами юридичних осіб.

2. В чому полягає суть розподільчої функції?

а) контроль за розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту та національного доходу;

б) розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту та національного доходу;

в) розподіл і перерозподіл матеріальних та трудових ресурсів;

г) розмежування доходів між ланками бюджетної системи;

д) створення централізованих і децентралізованих фондів.

3. Що є об'єктивними передумовами функціонування фінансів?

а) товарно-грошові відносини, існування держави, дія економічних законів;

б) існування держави; дія закону вартості, потреби розширеного відтворення;

в) економічний розвиток суспільства, дія економічних законів, потреби розширеного відтворення;

г) товарно-грошові відносини, дія економічних законів;

д) економічні відносини, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

4. В чому полягає практика фінансового консультанта (аналітика)?

а) здійснює всебічне дослідження діяльності компанії-клієнта, її фінансового стану і положення на ринку;

б) проводить ризик-аудит діяльності організації, оцінку ризиків кредитних портфелів, перевірку кредитних досьє клієнта;

в) здійснює діяльність, що полягає у визначенні в грошовому вираженні вартості бізнесу в цілому, окремих активів, об'єктів інтелектуальної власності;

г) здійснює контроль за доходами юридичних осіб.

5. *Що передбачає первинний розподіл ВВП?*

а) розподіл доданої вартості та формування первинних доходів суб'єктів розподілу;

б) створення централізованих і децентралізованих фондів;

в) перерозподіл доходів між сферами матеріального і нематеріального виробництва, галузями, територіями, верствами населення через бюджетну систему ;

г) контроль за розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту та національного доходу.

6. *В чому полягає практика фінансового консультанта (ризик-аналітика)?*

а) здійснює всебічне дослідження діяльності компанії-клієнта, її фінансового стану і положення на ринку;

б) проводить ризик-аудит діяльності організації, оцінку ризиків кредитних портфелів, перевірку кредитних досьє клієнта;

в) здійснює діяльність, що полягає у визначенні в грошовому вираженні вартості бізнесу в цілому, окремих активів, об'єктів інтелектуальної власності;

г) здійснює контроль за доходами юридичних осіб.

7. *В чому полягає суть контрольної функції фінансів?*

а) контролі за ефективністю використання банківського кредиту;

б) контролі за формуванням централізованих фондів грошових коштів;

в) тому, що фінанси виступають інструментом контролю за формуванням і використанням доходів суб'єктів фінансових відносин;

г) контроль за доходами юридичних осіб.

8. *Які поточні завдання є поза практикою фінансового бізнес-консалтингу?*

а) забезпечення збалансованості надходження грошових коштів

б) забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства,

в) забезпечення достатнього рівня рентабельності і

продажів за рахунок гнучкої цінової політики і зниження витрат;
г) забезпечення оптимізації технології виробництва товарів та послуг.

9. Які стратегічні завдання є поза практикою фінансового бізнес-консалтингу?

- а) максимізація прибутку підприємства;
- б) забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;
- в) забезпечення фінансової стійкості в довгостроковому періоді;
- г) сплата максимальних податків.

10. Можливості податкової оптимізації оцінюються на основі податкового аналізу (*tax due diligence*), що він окреслює?

- а) об'єкт оподаткування;
- б) базу оподаткування;
- в) податки;
- г) детальний аналіз податкових ризиків; сум обчислених податкових платежів та їх динаміки; сум сплачених податків та їх динаміки; показників податкової та (або) бухгалтерської (фінансової) звітності.

Список рекомендованої літератури

Нечипорук Л.В. Фінансова інклюдія в контексті страхових послуг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 411–417.

Нечипорук Л.В. Фінансовий бізнес-консалтинг в умовах інтернаціоналізації фінансової сфери // *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph / edited by authors*. 2nd ed. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2019. 528 p. (p. 296-312)

Нечипорук Л.В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5 (22). С. 98–103.

Поченчук Г.М. FINTECH у структурі фінансової системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.

2018. Випуск 21. С. 49–55.

Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич та ін. Київ. Центр учбової літератури. URL: http://www.nung.edu.ua/files/attachments/rynok_finansovyh_poslug_sych.pdf

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 400 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1866305/>

Фінанси. Підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник/ В.Я. Олійник, Н.І. Шевченко, В.В. Даценко, І.В. Дем'яненко. Дніпропетровськ: ДДФА, 2012. 282 с.

Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія / І. О. Бланк та ін. ; за ред. дра екон. наук, проф. І. О. Бланка ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : КНТЕУ, 2011. 343

Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. / І.Г. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андриєць та ін. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 244 с.

Фінансовий менеджмент: підручник. / Т. А. Говорушко, Н.І. Климаш, К. В. Багацька за заг. ред. Т. А. Говорушко підручник. Львів «Магнолія 2006», 2014. 344 с.

Цибульська Е.І.Оцінка бізнесу та його складових : навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 051 Економіка. Київ. : Видавничий дім «Кондор», 2020. 364 с.

Словник термінів

Дью Ділідженс (Due Diligence, DueD, DDG) – консультативна послуга, як перевірка належної сумлінності передбачає вивчення організації, її загальної системи управління, фінансового менеджменту, аналіз наявних угод, договорів, фінансових звітів, зобов'язань, інвестиційних можливостей.

Податковий аналіз Дью Ділідженс (tax due diligence) – детальний аналіз податкових ризиків; сум обчислених податкових платежів та їх динаміка; сум сплачених податків та їх динаміка; показники податкової та (або) бухгалтерської (фінансової) звітності та їх динаміка; фактори та причини, що впливають на формування податкової баз, на основі якого здійснюється висновок про тяжкість податкового навантаження на підприємство, про можливість податкової оптимізації.

Правова експертиза Дью Ділідженс (legal due diligence) здійснює огляд установчих документів, юридичного статусу, документів про корпоративне управління, рішень колегіальних органів управління і основних довіреностей, визначає відповідність діяльності фірми нормативним актам у сфері цивільного, трудового права, а також в галузі законодавства. так само при поставці даного завдання в ході правової перевірки складаються рекомендації щодо зміни редакції документації підприємства на відповідність її існуючим нормам юриспруденції.

Фінансовий аналіз Дью Ділідженс (financial due diligence) дає висновок про здатність підприємства приносити дохід забезпечувати прибутковість. доцільно проводити фінансовий аналіз одночасно з аудитом підприємства, в ході якого визначаються правильність ведення бухгалтерського обліку, достовірність звітності та іншої документації та їх відповідність нормативним актам. у процесі фінансового аналізу вивчаються активи компанії, її доходи, фінансові коефіцієнти і система фінансового планування і контролю.

Запитання для самоконтролю

В чому полягає сутність фінансового бізнес-консалтингу?

Визначте особливості фінансового бізнес-консалтингу як виду послуг.

В чому полягає специфіка фінансового бізнес-консалтингу в умовах невизначеності та ризиків?

В чому полягає сутність та складові фінансового ризику?

Визначте фінансовий-консалтинг як вид послуг.

Схарактеризуйте фінансовий-консалтинг з проведення фінансової експертизи та пошуку джерел фінансових ресурсів.

Розкрийте фінансовий-консалтинг з оптимізації фінансових відносин з клієнтами і кредиторами.

Встановіть фінансовий-консалтинг з впровадження передових методів фінансового менеджменту в умовах невизначеності та ризиків.

Визначте види фахівців з фінансового консультування: фінансовий консультант (аналітик); ризик-аналітик; оцінювач бізнесу.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента; максимальна оцінка за модуль – 25 балів;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *колоквіумах*. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 20 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *залік*, що виставляється на останньому занятті на основі результатів поточного контролю та виконання

завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Практичні заняття		Колоквіуми		Самостійна робота студентів	Разом
Модуль № 1	Модуль № 2	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2		
max 25	max 25	max 20	max 20	max 10	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 25	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	20	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	15	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 20	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	18	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	16	Добре засвоєння матеріалу з тем, але наявні окремі помилки.
	14	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	12	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Самостійна робота	Max 10	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження; вільне володіння матеріалом; вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	9	В роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу; теоретичні поняття недостатньо підкріплені фактичними даними. Студент дуже добре володіє матеріалом.
	8	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість у дослідженні.
	7	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, висновки не віддзеркалюють основний зміст роботи або не мають самостійного характеру. Студент посередньо володіє матеріалом дослідження.
	6	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків або висновки не мають самостійного характеру. Студент слабо володіє матеріалом роботи.
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується
-----------------------	------------	-------------------------------	---

			в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

4. ЗАПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Фінансові ринки у фінансовій системі.
2. Функції фінансового ринку. Фінансові інструменти.
3. Фінансові послуги у системі ринкових відносин в Україні.
4. Роль та функції ринку фінансових послуг.
5. Об'єкти та суб'єкти ринку фінансових послуг.
6. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг.
7. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.
8. Поняття та функції фінансового посередництва.
9. Функції фінансових посередників.
10. Класифікація фінансового посередництва.
11. Основні проблеми функціонування фінансових ринків за відсутності фінансових посередників.
12. Особливості побудови ринку фінансових послуг в Україні.
13. Поняття інституційної та сегментарної структури ринку фінансових послуг.
14. Фінансові послуги на грошовому ринку.
15. Фінансові послуги на валютному ринку.
16. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу.
17. Фінансові послуги на фондовому ринку.
18. Фінансові послуги з хеджування ризиків.
19. Банківська діяльність у сфері надання фінансових послуг в Україні.
20. Класифікація банків.
21. Види фінансових установ небанківських фінансово-кредитних інститутів (кредитні спілки, факторингові та лізингові компанії).
22. Контрактні фінансові інститути (інвестиційні та пенсійні фонди, інвестиційні, страхові та фінансові компанії).
23. Поняття та елементи інфраструктури фінансових послуг.
24. Стан розвитку інфраструктури фінансових послуг.

25. Роль банків в інфраструктурному забезпеченні ринку.
26. Особливості організації та функціонування інфраструктури ринку цінних паперів.
27. Проблеми та напрями вдосконалення інфраструктури фінансових послуг в Україні.
28. Державне регулювання ринку фінансових послуг.
29. Необхідність державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
30. Регулювання банківської діяльності.
31. Державне регулювання послуг страхових компаній.
32. Державна політика на валютному ринку.
33. Регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів.
34. Напрями розвитку світового ринку фінансових послуг.
35. Інтернаціоналізація фінансових ринків.
36. Глобалізація фінансових потоків.
37. Інтеграція міжнародних ринків. Фінансова інклюзія.
38. Фінансові послуги на грошовому ринку.
39. Організація та особливості фінансових послуг на депозитному ринку.
40. Фінансові послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків. Безстрокові та термінові вклади (депозити).
41. Операції з інструментами грошового ринку (комерційними і казначейськими векселями, депозитними (ощадними) сертифікатами, державними облігаціями та ін.).
42. Фінансові послуги на грошовому ринку в Україні.
43. Особливості його державного регулювання.
44. Види фінансових послуг на ринку позик.
45. Банківський кредит. Класифікація банківських кредитів.
46. Лізингові операції.
47. Критерії оцінки пропозицій лізингових послуг в Україні.
48. Факторингові операції.
49. Критерії економічної оцінки факторингових послуг.
50. Форфейтинг. Перспективи форфейтингу в Україні.

51. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу в Україні. Особливості державного регулювання ринку позичкового капіталу в Україні.
52. Фінансові послуги на фондовому ринку.
53. Фінансування операцій з емісії цінних паперів.
54. Андеррайтинг. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку.
55. Поняття та види цінних паперів, операції з ними на фондовому ринку.
56. Особливості біржового обігу цінних паперів.
57. Ф'ючерсні та опціонні біржі. Біржові індекси.
58. Депозитарні та реєстраційні послуги.
59. Поняття портфельною інвестування.
60. Оцінка ефективності управління портфелем.
61. Фінансові послуги на фондовому ринку в Україні.
62. Особливості державного регулювання фондового ринку в Україні.
63. Фінансові послуги на страховому ринку.
64. Поняття ризику як виду фінансової послуги.
65. Сучасні методи та схеми страхування ризиків на фінансовому ринку.
66. Валютні ризики та їх види. Переїняття ризику страховими компаніями.
67. Перестраховання.
68. Стратегії кредитних інститутів при керуванні ризиками.
69. Переїняття ризиків при гарантуванні зобов'язань. Хеджування.
70. Фінансові послуги на страховому ринку в Україні. Особливості його державного регулювання.
71. Конверсійні операції на валютному ринку. Основні види котирування валюти.
72. Міжнародні розрахунки. Основні форми міжнародних розрахунків.
73. Місце валютного ринку у системі світової валютної системи.

74. Фінансові послуги на валютному ринку в Україні.
75. Особливості державного регулювання валютного ринку в Україні.
76. Діджиталізація. Фінансові Інтернет-послуги як тенденція розвитку нових фінансових послуг.
77. Інтернет-банкінг: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.
78. Інтернет-трейдинг: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.
79. Інтернет страхування: сутність, роль, механізм надання та переваги використання.
80. Принципові переваги їх розвитку і порівнянні із традиційними фінансовими послугами.
81. Послуги із сек'юритизації активів як новий вид залучення фінансових ресурсів.
82. Діджиталізація ринків фінансових послуг в Україні.
83. Консультаційні послуги на ринку фінансових послуг.
84. Фінансовий-консалтинг як вид послуг.
85. Фінансовий консалтинг щодо продажу фінансових послуг.
86. Фінансовий-консалтинг з проведення фінансової експертизи; пошуку джерел фінансових ресурсів; оптимізації фінансових відносин з клієнтами і кредиторами, з впровадження передових методів фінансового менеджменту в умовах невизначеності та ризиків.
87. Види фахівців з фінансового консультування: фінансовий консультант (аналітик); ризик-аналітик; оцінювач бізнесу.
88. Консультаційні послуги на ринку фінансових послуг в Україні.

ЗМІСТ

1. Загальні поради до вивчення навчальної дисципліни і підготовки до практичних занять.....	3
2. Плани практичних занять. Завдання для самостійної роботи.....	4
3. Критерії оцінювання рівня підготовки студентів.....	93
4. Запитання до заліку.....	97

Навчальне видання

Електронне видання

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»**

для студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Бізнес-економіка»
фінансово-правового факультету
Статус дисципліни – за вибором студента
Рік набору – 2018, 2019

У к л а д а ч **НЕЧИПОРУК Людмила Володимирівна**

Відповідальна за випуск *Л. С. Шевченко*

Редактор

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*